

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ
2022**

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Durum ve Tahmin
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ
2022**

Hazırlayan

Dr. Zeliha YASAN ATASEVEN

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
zeliha.yasanataseven@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 357
ISBN: 978-625-8451-48-1

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

Eylül/2022

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması”na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jp>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Gıda üretimi son yıllarda değeri daha da artan stratejik bir öneme sahiptir. Kaliteli, sağlıklı ve yeter miktarda gıda tüketimi bireyler ve ülkeler açısından önemlidir. Özellikle hayvansal ürünler içerisinde süt ve süt ürünlerinin tüketimi sağlıklı ve dengeli beslenme için vazgeçilmezdir. Gıda üretiminin sağlıklı ve sürdürülebilir bir biçimde yapılabilmesi için dünya ve Türkiye’deki gelişmelerin izlenmesi gerekmektedir. Süt ve süt ürünlerinde de bu ihtiyaca cevap verebilmek amacıyla Durum ve Tahmin Raporu hazırlanmaktadır.

Raporda dünya ve Türkiye’de; bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler ise “Tahmin” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Raporu hazırlayan Sayın Dr. Zeliha YASAN ATASEVEN’e emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Dr. Uđur İLKDOĐAN
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	1
DÜNYADA DURUM: 2021	3
Dünya Sığır Varlığı.....	3
Süt.....	4
Peynir.....	7
Süt Tozu.....	9
Tereyağı.....	12
DÜNYA TAHMİN: 2022	16
TÜRKİYE'DE DURUM: 2021	19
Süt.....	19
İçme Sütü.....	21
Peynir.....	22
Süt Tozu.....	23
Yoğurt ve Ayrar.....	24
Tereyağı.....	25
TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2022	27
EK TABLOLAR	28
KAYNAKÇA	45

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Dünya Sığır Varlığı	4
Tablo 2. Dünya Toplam Süt Arz Kullanım ve Ticareti	5
Tablo 3. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Süt Tüketimi	7
Tablo 4. Dünya Toplam Peynir Arz Kullanım ve Ticareti	8
Tablo 5. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Peynir Tüketimi	9
Tablo 6. Dünya Yağlı Süt Tozu Arz Kullanım ve Ticareti	9
Tablo 7. Dünya Yağsız Süt Tozu Arz Kullanım ve Ticareti	11
Tablo 8. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Yağlı Süt Tozu Tüketimi	12
Tablo 9. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Yağsız Süt Tozu Tüketimi	12
Tablo 10. Dünya Tereyağı Arz Kullanım ve Ticareti	13
Tablo 11. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Tereyağı Tüketimi	15
Tablo 12. Türkiye Süt Üretimi ve Sağılan Hayvan Sayısı.....	19
Tablo 13. Süt Girdi Pariteleri.....	21
Tablo 14. Türkiye İçme Sütü Arz ve Kullanımı	21
Tablo 15. Türkiye Peynir Arz ve Kullanımı	22
Tablo 16. Türkiye Yağsız Süt Tozu Arz ve Kullanımı	24
Tablo 17. Türkiye Yoğurt ve Ayrar Arz ve Kullanımı	25
Tablo 18. Türkiye Tereyağı Arz ve Kullanımı	26
Ek Tablo 1. Ülkelere Göre Süt Üretimi.....	29
Ek Tablo 2. Dünya İçme Sütü Üretimi.....	30
Ek Tablo 3. Dünya Peynir Üretimi.....	31
Ek Tablo 4. Dünya Yağsız Süt Tozu Üretimi.....	32
Ek Tablo 5. Dünya Yağlı Süt Tozu Üretimi.....	32
Ek Tablo 6. Dünya Tereyağı Üretimi.....	33
Ek Tablo 7. Dünya Tereyağı İhracatı.....	33
Ek Tablo 8. Dünya Peynir İhracatı.....	34
Ek Tablo 9. Dünya Yağsız Süt Tozu İhracatı.....	34
Ek Tablo 10. Dünya Yağlı Süt Tozu İhracatı.....	35
Ek Tablo 11. Dünya Tereyağı İthalatı.....	35
Ek Tablo 12. Dünya Peynir İthalatı.....	36
Ek Tablo 13. Dünya Yağlı Süt Tozu İthalatı.....	36
Ek Tablo 14. Dünya Yağsız Süt Tozu İthalatı.....	37
Ek Tablo 15. Türkiye Cins ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Sayısı.....	38
Ek Tablo 16. Türkiye Cins ve Irklara Göre Süt Üretimi.....	38
Ek Tablo 17. Türkiye Tereyağı İhracatı.....	39
Ek Tablo 18. Türkiye Süt, Krema İhracatı.....	40
Ek Tablo 19. Türkiye Süt Tozu İhracatı.....	41
Ek Tablo 20. Türkiye Peynir İhracatı.....	42
Ek Tablo 21. Türkiye Yoğurt ve Ayrar İhracatı.....	43
Ek Tablo 22. Türkiye'de Süt Ürünleri İthalatı	43
Ek Tablo 23. Süt ve Süt Ürünleri Ortalama Tüketici Fiyatları	44

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1. Dünya Toplam Süt Arzı.....	5
Grafik 2. Dünya Toplam Süt Kullanımı.....	5
Grafik 3. AB ve ABD Süt Üretici Fiyatları.....	6
Grafik 4. Dünya Toplam Peynir Arzı.....	8
Grafik 5. Dünya Toplam Peynir Kullanımı.....	8
Grafik 6. Dünya Toplam Yağlı Süt Tozu Arzı.....	10
Grafik 7. Dünya Toplam Yağlı Süt Tozu Kullanımı.....	10
Grafik 8. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Arzı.....	11
Grafik 9. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Kullanımı.....	11
Grafik 10. Dünya Süt Tozu Fiyatları.....	11
Grafik 11. Dünya Toplam Tereyağı Arzı.....	14
Grafik 12. Dünya Toplam Tereyağı Kullanımı.....	14
Grafik 13. Dünya Tereyağı Fiyatları.....	14
Grafik 14. Türkiye Sağılan Hayvan Sayısı, Verim ve Üretim Miktarı.....	20
Grafik 15. Türkiye Toplam İçme Sütü Arzı.....	21
Grafik 16. Türkiye Toplam İçme Sütü Kullanımı.....	21
Grafik 17. Türkiye Toplam Peynir Arzı.....	23
Grafik 18. Türkiye Toplam Peynir Kullanımı.....	23
Grafik 19. Türkiye Toplam Yağsız Süt Tozu Arzı.....	24
Grafik 20. Türkiye Toplam Yağsız Süt Tozu Kullanımı.....	24
Grafik 21. Türkiye Toplam Yoğurt ve Ayran Arzı.....	25
Grafik 22. Türkiye Toplam Yoğurt ve Ayran Kullanımı.....	25
Grafik 23. Türkiye Toplam Tereyağı Arzı.....	26
Grafik 24. Türkiye Toplam Tereyağı Kullanımı.....	26

ÖZET***DÜNYADA DURUM:2021***

Dünya sığır varlığı 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 1,3 milyar baş olmuştur. Dünya sığır ihracatı 2021 yılında %12,9 oranında azalış göstererek 4,7 milyon

baş, dünya sığır ithalatı ise bir önceki yıla göre %9,1 oranında azalarak 2,9 milyon baş olmuştur.

Süt

Dünya toplam çiğ süt üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında artarak yaklaşık 872 milyon tona ulaşmıştır. 2021 yılında dünya süt ithalatı süt üretimindeki

artışa bağlı olarak %7,5 oranında artarak 2,8 milyon ton, dünya süt ihracatı ise %5,0 oranında artarak 3,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Peynir

Dünya toplam peynir üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,5 oranında artarak yaklaşık 24,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında bir önceki yıla

göre küresel peynir ithalatı %1,9 oranında artarak 3,4 milyon tona, peynir ihracatı ise %1,3 oranında artarak 3,4 milyon tona ulaşmıştır.

Süt tozu

Dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,4 oranında artarak 5,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya ihracatına konu olan yağlı süt tozu miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,04 oranında artarak 2,7 milyon tona, dünya yağlı süt tozu ithalatı ise 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,6 oranında artarak 2,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı

2021 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %3,4 oranında artarak 4,6 milyon ton olmuştur. SMP ihracatı, önemli ülkelerdeki ihracat artışı nedeniyle 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,97 artarak 2,6 milyon tona yükselmiştir. Dünya yağsız süt tozu ithalatı ise 2021 yılında bir önceki yıla göre %2,7 oranında artarak 2,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Tereyağı

Dünya genelinde 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,4 oranında artış göstererek ortalama 12 milyon ton tereyağı üretimi gerçekleştirilmiştir. Küresel tereyağı ihracatı

2021'de %4,2 artarak toplam 1 milyon ton hacme sahip olmuştur. Dünya tereyağı ithalatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,2 oranında artarak 1 milyon ton olmuştur.

TÜRKİYE'DE DURUM: 2021

Türkiye'de süt üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında azalarak 23,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de sağılan hayvan varlığı her yıl düzenli bir artış göstermekle beraber 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,6 artarak 31,9 milyon baş olmuştur. 2020-2021 yıllarına ait sağılan

hayvan sayıları açıklanmadığından bu yıllara ait veriler TEPGE tarafından hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre TÜİK tarafından açıklanan çiğ süt üretim miktarlarına paralel olarak 2021 yılı toplam sağılan hayvan sayısı 28 milyon baş, toplam süt üretimi ise 23,2 milyon ton olarak hesaplanmıştır.

İçme sütü

Toplanan inek sütü miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre %2,1 oranında artarak 10 milyon ton olmuştur. TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre Türkiye'de içme sütü üretim miktarı 2021 yılında bir önceki yıla

göre %5,6 azalış oranıyla 1,52 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de süt ihracatı (dış ticarete konu olan süt ve krema) 2021 yılında bir önceki yıla göre %29,5 oranında azalarak 18,5 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Peynir

Türkiye toplam peynir üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,5 azalarak 763 bin ton, toplam arz ise %0,6 azalış oranıyla 772 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında bir

önceki yıla göre peynir ihracatı %23,2 oranında düşerek 41 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Süt tozu

Süt tozu üretimi (yağlı süt tozu ve yağsız süt tozu toplamı) 2021 yılında bir önceki yıla göre %21,2 oranında artarak 127 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ticarete konu olan yağsız süt tozu üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre

%0,9 oranında artarak 86,1 ton olurken, yağlı süt tozu üretimi bir önceki yıla göre %0,41 oranında artış yaşayarak 41,2 ton olmuştur. 2021 yılında süt tozu ihracatı bir önceki yıla göre 3 kat artarak 63 bin tona ulaşmıştır.

Yoğurt ve Ayran

Türkiye yoğurt ve ayran toplam üretim miktarları 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 1,84 milyon ton olmuştur. Dış ticaretine bakıldığında ise

yoğurt ve ayran toplam ihracatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,1 azalış göstererek 5,9 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Tereyağı

Tereyağı üretimi, TÜİK verilerine göre 2021 yılında %7,9 oranında artış göstererek 84,8 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılı tereyağı ithalatı 2020 yılına göre %82,3

oranında azalış yaşayarak 1,9 bin ton, 2021 yılı ihracatı ise bir önceki yıla göre %47,4 oranında artarak 3,2 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

DÜNYADA DURUM: 2021

Süt sektörü, COVID-19 salgını sırasında güçlü bir yapıya sahip olduğunu kanıtlamıştır. Taze sıvı süt ve taze süt ürünlerinin tedarik zinciri sırasında çabuk bozulmaları nedeniyle bu ürünler hassas ürünler olarak değerlendirilmektedir. Salgının etkileri, nakliye araçlarının yetersizliğinden fazla ürünün elden çıkarılmasına kadar değişen olumsuz etkilerle birlikte bölgesel olarak değişiklik göstermiştir. Aynı dönemde süt sektörü üretim ve işgücü sorunlarına hızlı ve başarılı bir şekilde uyum sağlamış ve normal ticaret ortamlarına nazaran minimum kesinti yaşamıştır. Genel olarak salgın dönemi ve salgın sonrası dönem hızlı üretim, paketleme çalışmaları ve alınan önlemler neticesinde süt sektörü açısından küresel olarak büyük bir eksiklik veya fazlalıkla sonuçlanmamıştır. Asya ve Kuzey Amerika başta olmak üzere tüm bölgelerde gerçekleşen üretim artışlarıyla birlikte, dünya süt üretimi 2021'de 2020 yılına

göre %1,3 artarak 872 milyon tona ulaşmıştır. COVID-19'un etkisiyle, ticaret kısıtlamaları yaşanmış, tedarik zincirleri kesintiye uğramış ve hükümetler tarafından küresel olarak uygulanan yasaklamalar nedeniyle 2020 yılında peynir üretim pazarında büyük sıkıntılar yaşanmıştır. Dünya genelinde uygulanan COVID-19 tedbirlerinin sonucu üretime de yansımış ve 2021 yılında bir önceki yıla göre dünya peynir üretimi %1,5 artarak 24,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,4 oranında artarak 5,4 milyon ton, dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı ise 2021 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %3,4 oranında artarak 4,6 milyon ton olmuştur. Dünya genelinde 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,4 oranında artış göstererek ortalama 12 milyon ton tereyağı üretimi gerçekleştirilmiştir.

Dünya Sığır Varlığı

Hayvancılık günümüzde gerek insan sağlığı gerekse ülke ekonomisi açısından önemli sektörlerden biridir. Bu nedenle hayvancılık özellikle büyükbaş hayvancılık stratejik bir sektör olarak ele alınmalıdır. Dünyada 300 den fazla sığır ırkı bulunmaktadır. Bu ırkların çoğunun verimleri oldukça yüksektir. Sığırlar, yetiştirildikleri bölgelere, sağlanan çevreye ve taşıdığı genotip yapısına göre verim olarak farklı özellikler gösterirler. Dünya hayvan varlığı sayısında yıllar içerisinde artış azalış dalgalanmalarına rağmen genel sektörel eğilim hayvan sayısının artışı yönündedir. Dünyada sığır varlığı 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 1,3 milyar baş

olmuştur (Tablo 1). En fazla sığır (%42,4) Asya kıtasında bulunmaktadır. Dünya sığır ihracatı 2021 yılında %12,9 oranında azalış göstererek 4,7 milyon baş olarak gerçekleşmiştir. Dünya sığır tedarikçileri arasında ilk sırada 375,3 milyon baş ile pazarın %29'una sahip olan Hindistan yer almaktadır. Hindistan'ı 304,7 milyon baş (%23,6) ile Brezilya ve 148,2 milyon baş ile (%11,5) Çin takip etmektedir. Dünya sığır ithalatı ise bir önceki yıla göre %9,1 oranında azalarak 2,9 milyon baş olmuştur (Tablo 1). Dünya sığır ithalatının 1,78 milyon baş ile %60,6'sını tek başına ABD gerçekleştirilmektedir.

Tablo 1. Dünya Sığır Varlığı (Bin Baş)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
Başlangıç Stokları	975.056	979.039	983.421	996.495	1.011.709
Süt İneği Baş. Stok.	238.547	240.218	242.979	244.769	247.211
Besi Hayvanı Baş. Stok.	205.861	205.92	205.958	206.853	209.499
Hayvan Sayısı Varlığı	285.901	291.096	292.003	293.146	294.962
İthalat	3.114	3.331	3.229	2.936	3.126
Toplam Arz	1.264.071	1.273.466	1.278.653	1.292.577	1.309.797
İhracat	5.698	5.711	5.411	4.709	4.876
Kasaplık İnek	40.821	43.991	41.331	39.402	38.605
Kasaplık Dana	13.326	10.176	9.525	9.437	9.607
Toplam Kesim Hayvanı	236.06	239.696	231.679	231.864	234.87
Kayıplar	43.274	44.638	45.068	44.295	42.952

Kaynak: USDA, 2022 a/Tahmin

Süt

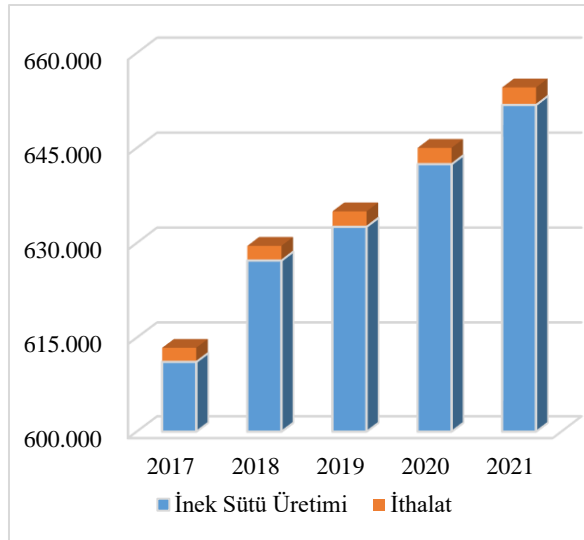
OECD verilerine göre Asya ve Kuzey Amerika başta olmak üzere tüm bölgelerde gerçekleşen üretim artışlarıyla birlikte, dünya süt üretimi 2021'de 2020 yılına göre %1,3 artarak 872 milyon tona (Tablo 2) ulaşmıştır. Üretim artışında en büyük paya sahip ülkeler Hindistan (200 milyon ton), AB (154 milyon ton) ve ABD (103 milyon ton) olmuştur (Ek Tablo 1). Avrupa Birliği'nde artan süt verimleri, mera iyileştirmelerini teşvik eden politikalar ve olumlu iklim koşullarının da etkisiyle 2021 yılında süt üretimi bir önceki yıla göre %0,6 oranında artarak 154 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Azalan kar marjları nedeniyle Haziran 2021'den yılsonuna kadar süt ineklerinin kesiminin artmasına rağmen, sağılan ineklerde artan süt verimi ve sığır sayısındaki yükseklik ABD'de 103 milyon tonluk üretim miktarındaki (Ek Tablo 2) istikrarın temelini oluşturmuştur. Dünya inek sütü üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,83 oranında artarak 544 milyon ton olmuştur. Dünya inek sütü üretiminde 146 milyon ton ile AB dünyanın en fazla inek sütü üretimin yapıldığı bölge

olmuştur. AB'yi inek sütü üretiminde 103 milyon ton ile ABD ve 96 bin ton ile Hindistan takip etmektedir. FAO'nun 2021 yılı Food Outlook Raporu'na göre 2021 yılının son aylarında artan yerli üretim ve yavaşlayan tüketici talebi nedeniyle ithalat artmış ancak büyüme hızı yavaşlamıştır. Diğer yerlerde, tüketici ve işleme endüstrisi talebindeki artışların yerel üretimden fazla olması nedeniyle Meksika, Endonezya, Vietnam ve Bangladeş'in ithalat hacimleri artmış buna karşılık, düşük tüketici talebi, kota kararları ve COVID-19 sebebiyle pazar aksaklıkları nedeniyle Doğu Asya, Avrupa ve Orta Doğu'daki birçok ülkede ithalat hacimleri daralmıştır. Dünya süt ithalatı 2021 yılında dünya genelinde süt üretimindeki artışa bağlı olarak %7,5 oranında artarak 2,8 milyon ton olmuştur. Artan ihracat olanakları ve yeni ticaret anlaşmaları sayesinde, genişleyen küresel arz ve özellikle Yeni Zelanda ve AB'den gelen talep doğrultusunda 2021 yılında bir önceki yıla göre ihracat %5,0 oranında artarak 3,4 milyon tona ulaşmıştır.

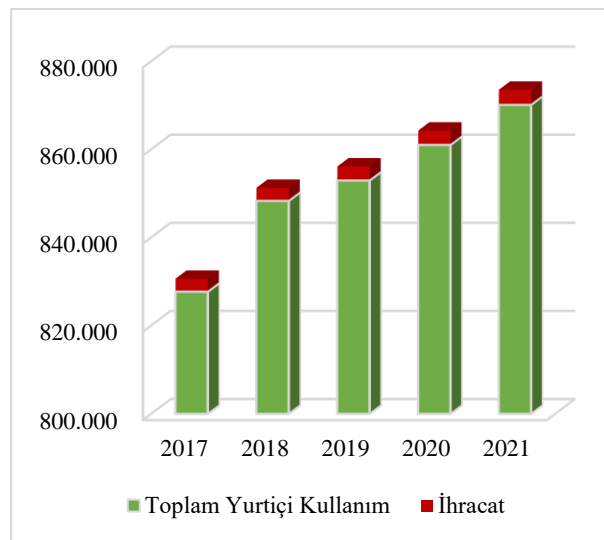
Tablo 2. Dünya Toplam Süt Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Toplam Süt	841.878	849.857	861.402	872.229	888.144
İnek Sütü Üretimi	522.591	527.738	539.601	544.072	549.356
İthalat	2.307	2.424	2.565	2.757	2.856
Toplam Arz	844.185	852.281	863.967	874.986	891.000
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	848.290	852.924	860.996	870.095	893.713
İhracat	2.956	3.174	3.251	3.415	3.430
Toplam Kullanım	851.246	856.098	864.247	873.510	897.143

Kaynak: OECD, 2022 a/Tahmin

Grafik 1. Dünya Toplam Süt Arzı (Bin Ton)

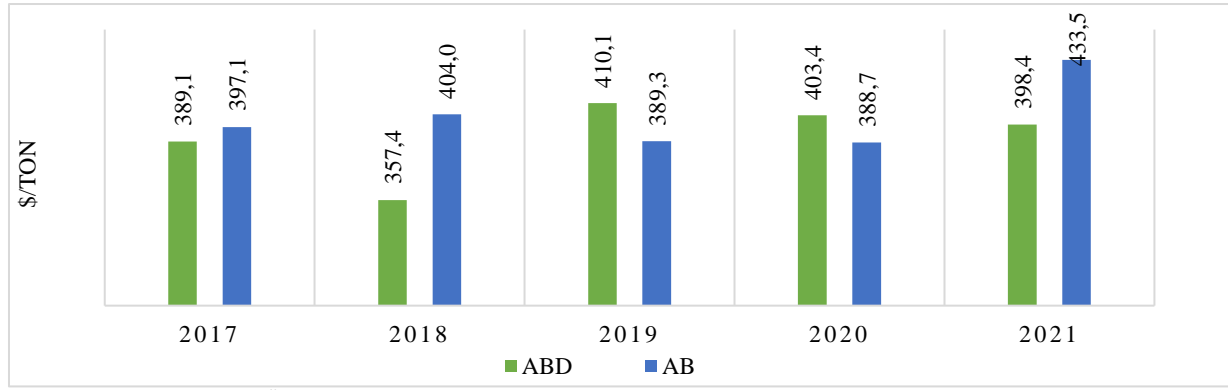
Grafik 2. Dünya Toplam Süt Kullanımı (Bin Ton)

Dünya Süt Fiyatları

Genel olarak dünya genelinde yaşanan süt üretimindeki dalgalanmalar çiğ süt fiyatına da yansımıştır. FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi, Ocak ayına göre 8,5 puan (yüzde 6,4) artarak Şubat ayında ortalama 141,1 puana ulaştı. Şubat ayında, Batı Avrupa ve Okyanusya'da düşük süt arzı nedeniyle küresel piyasaların daralmaya devam etmesiyle endekste temsil edilen tüm süt ürünleri için uluslararası fiyatlar yükselmiştir. Batı Avrupa'da azalan ihracat olanakları ve önümüzdeki aylarda Okyanusya'da süt üretimine yönelik ortalamının altındaki beklentiler, COVID-19 ile ilgili işgücü azalmalarına bağlı işleme ve nakliye gecikmeleri gibi faktörler küresel süt piyasalarında sıkışıklığa katkıda bulunmuştur.

2021 yılı Haziran ile Ağustos arasındaki üç aylık kısa dönem dışında, FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi 2020 ortasından bu yana artış kaydederek Kasım ayında 125,5 puana ulaşmış ve geçen yılın aynı ayına göre 20,2 puan (%19,1) artmıştır. AB'de çiğ süt üretici ortalama fiyatları bir önceki yıla oranla %11,5 artış ile 433,5 \$/ton, ABD'de çiğ süt ortalama fiyatları 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,3 oranında azalarak 398,4 \$/ton olarak gerçekleşmiştir. Uluslararası süt fiyatlarındaki değişiklikler, dış ticaretin belirli birkaç ihracatçı ve ithalatçının egemenliğinden ve kısıtlayıcı bir ticaret politikası ortamından kaynaklanmaktadır.

Grafik 3. ABD ve AB Süt Üretici Fiyatları
Kaynak: CLAL, USDA, 2021

Kişi Başı Süt Tüketimi

FAO'ya göre süt ürünleri yelpazesi, beslenme alışkanlıklarına, mevcut süt işleme teknolojilerine, pazar talebine, sosyal ve kültürel koşullara bağlı olarak bölgeden bölgeye ve aynı bölgedeki ülkeler arasında önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir. Kişi başına süt ve süt ürünleri tüketimi gelişmiş ülkelerde daha yüksek olmakla birlikte, gelişmekte olan birçok ülkede, de tüketim miktarı artmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde süt ve süt ürünlerine olan talepte artan gelir, nüfus artışı, şehirleşme ve beslenme alışkanlıklarına bağlı olarak artış yaşanmaktadır. Dünyada en çok tüketilen süt ürünü çiğ süttür. Geleneksel olarak, şehir merkezlerinde çiğ süte ve kırsal alanlarda ise fermente süte talep vardır. Süt üretiminin çoğu, pastörize ve fermente ürünler de dahil olmak üzere taze süt ürünleri şeklinde tüketilmektedir. Taze süt ürünlerinin dünya küresel tüketimindeki payının, Hindistan ve Pakistan'daki talep büyümesi, gelir ve nüfus artışına bağlı olarak önümüzdeki on yılda artması beklenmektedir. Önümüzdeki on yılda kişi başına düşen süt tüketim düzeyinin dünya çapında büyük ölçüde değişmesi

beklenmektedir. Kişi başına düşen ülke geliri ve bölgesel tercihlerin etkisi bu tüketim farklılığını yönlendiren önemli faktörler arasındadır. Örneğin, kişi başına düşen tüketimin Hindistan ve Pakistan'da yüksek, Çin'de ise düşük olması beklenmektedir. Avrupa ve Kuzey Amerika'da, taze süt ürünlerine yönelik genel kişi başına düşen talep azalma eğiliminde olup bu talep son birkaç yıldır süt yağına (tam yağlı içme sütü ve krema) doğru değişmektedir. Ek olarak, bu değişimin sebeplerinin arasında tüketicilerin daha az işlenmiş veya daha sağlıklı gıdalar için artan talepleri ve potansiyel olarak sütün evde pişirmesi yönündeki artan ilgi sayılabilir. Kişi başına süt tüketiminde 2021 yılında bir önceki yıla göre genel olarak iniş ve çıkışların olduğu görülmektedir. 2021 yılında Ukrayna'da %0,69 oranında azalış ile 114,1 lt/kişi, Avustralya'da %3,39 oranında azalış ile 95,8 lt/kişi, İngiltere'de %1,97 oranında azalış ile 92,1 lt/kişi, Belarus'da %0,99 artış ile 114,9 lt/kişi ve Yeni Zelanda'da %0,14 artış ile 109,0 lt/kişi süt tüketimi gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Süt Tüketimi (Lt/Kişi/Yıl)

	2017	2018	2019	2020	2021
Belarus	112,7	111,1	111,6	113,8	114,9
Ukrayna	112,3	109,9	112,9	114,9	114,1
Yeni Zelanda	105,7	108,6	108,7	108,9	109,0
Avustralya	102,9	105,2	100,6	99,1	95,8
İngiltere	103,6	100,7	94,8	93,9	92,1
Kanada	78,5	76,4	75,3	75,4	74,5

Kaynak: CLAL, 2022

Peynir

Birçok hükümet, hammaddelerin ülkeler arasında ve yerel olarak hareketini kısıtlamak ve üreticilerin hammadde eksikliği nedeniyle üretimini durdurmak veya kısıtlamak zorunda kalmıştır. COVID-19'un etkisiyle, ticaret kısıtlamaları yaşanmış, tedarik zincirleri kesintiye uğramış ve hükümetler tarafından küresel olarak uygulanan yasaklamalar sebebiyle 2020 yılında peynir üretim pazarında büyük sıkıntılar yaşanmıştır. Dünya genelinde uygulanan COVID-19 tedbirlerinin sonucu üretime de yansımış ve 2021 yılında bir önceki yıla göre dünya peynir üretimi %1,5 artarak 24,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4). IDF dünya toplam peynir üretiminde işlem görmüş peynir üretim miktarını hesaplamaya dahil etmezken, yalnızca toplam peynir üretiminin %90'ını temsil eden inek sütünden elde edilmiş peynirleri ele almış; manda, keçi ve koyun sütlerinden elde edilen peynirler ile ev yapımı olan ve çiftlikte hane içinde tüketilen peynir miktarını yine hesaplamalarına dahil etmemiştir. Dünyanın en büyük peynir üreticileri, çiğ süt üretiminin büyük bir kısmını peynir üretimine aktaran ve dünya toplam peynir üretiminin %44,3'ünü temsil eden AB ile dünya toplam peynir üretiminin %24,8'ini temsil eden ABD'dir. Avrupa Birliğinde 2021 yılında durgun süt üretimine rağmen, kısmen gıda işleme endüstrisinde peynir üreten birkaç yeni peynir fabrikasının açılmasıyla peynir üretimi bir önceki yıla göre %0,9 oranında artarak 10,7 milyon ton, aynı

yıl ABD'de üretim bir önceki yıla göre %2,4 artarak 6,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 3). 2021 yılının son aylarında artan yerli üretim ve yavaşlayan tüketici talebi nedeniyle ithalat büyüme hızı yavaşlamıştır. Küresel peynir ticareti Çin, Rusya Federasyonu ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki önemli ithalat genişlemelerinin etkisiyle 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,9 artarak 3,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4). Amerika Birleşik Devletleri artan iç talebe bağlı olarak ithalatını %2,6 artırarak 538 bin ton olarak yılı tamamlamıştır. Çin'de, ekonomik büyüme ve artan tüketici talebi, peynir ithalatının temelini oluşturmuş ve bir önceki yıla göre %2,8 artış sağlayarak ithalat 134 bin ton olmuştur (Ek Tablo 12). Genel olarak, tüketici ve işleme endüstrisi talebindeki artışların yerel üretim artışından fazla olması nedeniyle Meksika, Endonezya, Vietnam ve Bangladeş'te ithalat hacimleri artmıştır. Buna karşılık, düşük tüketici talebi, kota kararları ve COVID-19 sebebiyle pazar aksaklıklarının yaşanması Doğu Asya ve Orta Doğu'daki birçok ülkede ithalatı önemli ölçüde daraltmıştır. Küresel peynir ihracatı 2021'de bir önceki yıla göre %1,3 artışla yaklaşık 3,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 8). Avrupa Birliği, dünyanın ana peynir ihracatçısı olmaya devam etmiş, AB'yi ABD ve Yeni Zelanda izlemiştir. 2021'de artan peynir talebinin çoğunu AB (1,4 milyon ton), Yeni Zelanda (327 bin ton) ve ABD (356 bin ton)

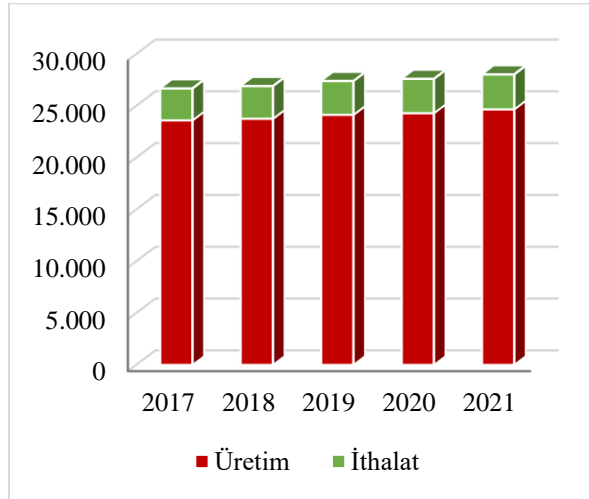
karşılamaştır. Bunun yanı sıra, devam eden sosyal kısıtlamalar nedeniyle gıda hizmetlerinin yeniden canlanmasına ilişkin piyasa belirsizliği ve bazı ülkelerden gelen

düşük talep, Suudi Arabistan'dan (%4,5) ve Mısır'dan (%4,7) yapılan ihracatı düşürmüştür.

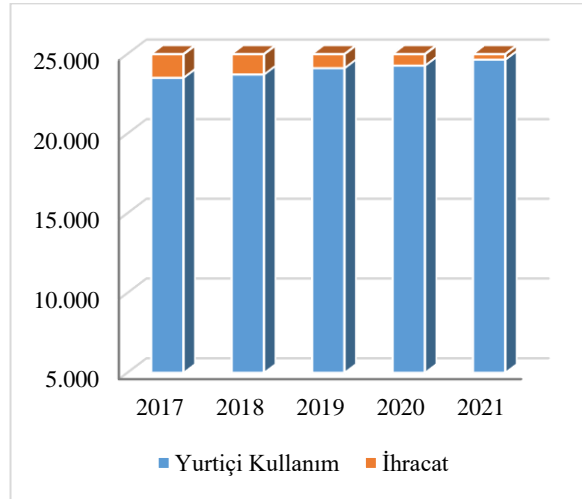
Tablo 4. Dünya Toplam Peynir Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Başlangıç Stokları*	876	929	923	976	1.014
Üretim	23.762	24.025	24.324	24.653	24.653
İthalat	3.154	3.261	3.313	3.376	3.433
Toplam Arz	27.792	28.215	28.560	29.005	29.100
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	23.728	24.124	24.281	24.658	25.022
İhracat	3.164	3.291	3.331	3.376	3.433
Toplam Kullanım	28.104	28.615	28.810	29.241	29.687
Bitiş Stokları*	1.212	1.200	1.198	1.207	1.232

Kaynak: OECD, *USDA, 2022 a/Tahmin

Grafik 4. Dünya Toplam Peynir Arzı (Bin Ton)

Grafik 5. Dünya Toplam Peynir Kullanımı (Bin Ton)

Kişi Başı Peynir Tüketimi

İşlenmiş süt ürünleri tüketimi bölgelere göre değişim göstermektedir. Kişi başına düşen süt ürünleri açısından tüketim düzeyi, dünya çapında büyük ölçüde değişmektedir. Kişi başına düşen ülke geliri ve bölgesel tercihlerin etkisi bu tüketim farklılığını yönlendiren önemli faktörlerdir. Süt ürünlerinin genel tüketimini, özellikle peynir tüketimini yerel tercihler, beslenme kısıtlamaları ve kentleşme seviyesinden kaynaklanan değişiklikler de etkilemektedir. Süt ürünleri açısından tüketilen en önemli ikinci süt ürünü peynirdir. Yüksek gelirli ülkeler ağırlıklı olarak peynir

dahil olmak üzere işlenmiş süt ürünlerini tüketmektedir. Dünya genelinde peynir geçmiş yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da en fazla Avrupa ve Kuzey Amerika'da tüketilmekte olup, tüketim her iki bölgede de artış göstermektedir. Dünya genelinde 2021 yılında peynir tüketimi artış gösterme eğilimindedir. Kişi başı peynir tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda AB (20,4 kg), ABD (17,9 kg), Kanada (15 kg) ve Avustralya (11,8 kg) yer almaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Peynir Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2017	2018	2019	2020	2021
AB	19,6	19,7	20,2	20,2	20,4
ABD	16,9	17,4	17,5	17,4	17,9
Kanada	13,7	14,5	14,4	14,7	15,0
Avustralya	11,8	11,8	11,8	12,0	11,8
İngiltere	11,7	12,0	11,9	11,7	11,1

Kaynak: CLAL, 2022

Süt Tozu

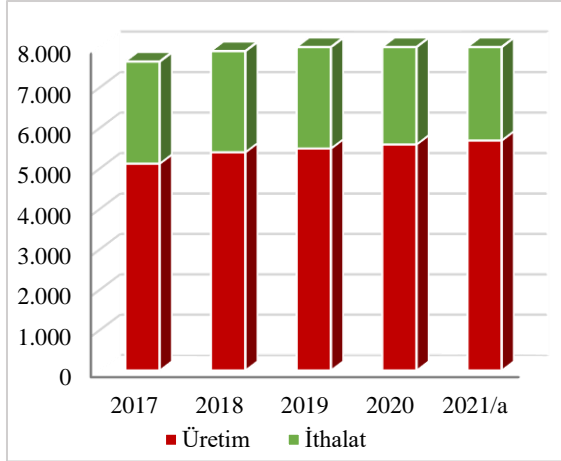
Dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,4 oranında artarak 5,4 milyon ton gerçekleşmiştir (Tablo 6). WMP üretiminin %64,2'si Yeni Zelanda, Çin ve AB tarafından gerçekleştirilmektedir. 2021 yılında bir önceki yıla göre Yeni Zelanda'da %28,2'lik artışla 1,5 milyon ton, Çin'de %22,3'lük artışla yaklaşık 1,2 milyon ton, AB'de %13,7'lik artışla 737 bin ton WMP üretimi gerçekleşmiştir (Ek Tablo 5). Dünya ihracatına konu olan yağlı süt tozu miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,04 oranında artarak 2,7 milyon tona çıkmıştır. Küresel payın neredeyse %55,8'ine sahip dünyanın en büyük WMP ihracatçısı olan Yeni Zelanda 2020 yılında bir önceki yıla göre %0,98'lik artışla ana ihracatçısı Çin'e yönelik olmak üzere toplam 1,5 milyon ton ihracat gerçekleştirmiştir. WMP ihracat pazarı diğer ihracatçı ülkelerin yanı sıra özellikle Malezya, Vietnam, Bangladeş, Tayland ve Endonezya gibi ülkelere yayılmıştır. 2021 yılı son aylarında artan yerli üretim ve yavaşlayan

tüketici talebi nedeniyle ithalat büyüme hızı yavaşlamıştır. Düşük tüketici talebi, kota kararları ve COVID-19 pazar aksaklıkları Doğu Asya, Avrupa ve Orta Doğu'daki birçok ülkede ithalatı önemli ölçüde daraltmıştır. Dünya yağlı süt tozu ithalatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,6 oranında azalarak 2,7 milyon ton olarak hesaplanmıştır. Çin WMP %23,2 pay ile dünya WMP ithalatında ilk sırada yer almaktadır. Çin'de süt ürünleri ithalatı talebi, genişlemeyen ulusal süt üretimi ve artan tüketici talebi doğrultusunda 2016'dan bu yana istikrarlı bir şekilde artarak 2021 yılında 628 bin ton WMP ithal edilmiştir (Ek Tablo 13). Çin'de hızlı ekonomik büyüme, WMP ithalatında önemli bir genişlemeyi körüklemiştir. Çin, ülkenin WMP ithalat gereksinimlerinin çoğunu Yeni Zelanda'dan ithal etmektedir. Ayrıca, Ocak 2021'de imzalanan Çin-Yeni Zelanda Ticaret Anlaşması, Yeni Zelanda'daki süt tozu pazarına daha fazla erişime izin vererek, Yeni Zelanda'dan %30'dan fazla WMP'yi güvence altına almıştır.

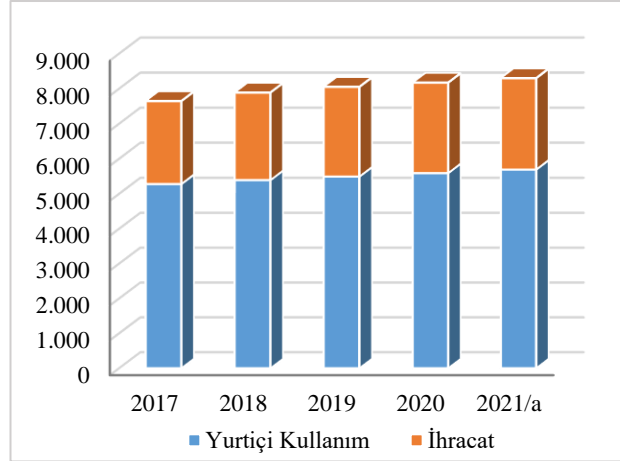
Tablo 6. Dünya Yağlı Süt Tozu (WMP) Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Başlangıç Stokları*	435	430	358	409	413
Üretim	4.839	5.087	5.251	5.379	5.363
İthalat	2.650	2.726	2.720	2.704	2.736
Toplam Arz	7.924	8.243	8.329	8.492	8.512
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	4.893	5.105	5.307	5.381	5.360
İhracat	2.576	2.691	2.667	2.704	2.736
Toplam Kullanım	7.899	8.154	8.383	8.498	8.415
Bitiş Stokları*	430	358	409	413	319

Kaynak: OECD, *USDA, 2022 a/Tahmin

Grafik 6. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Arzı (Bin Ton)

Grafik 7. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Kullanımı (Bin Ton)

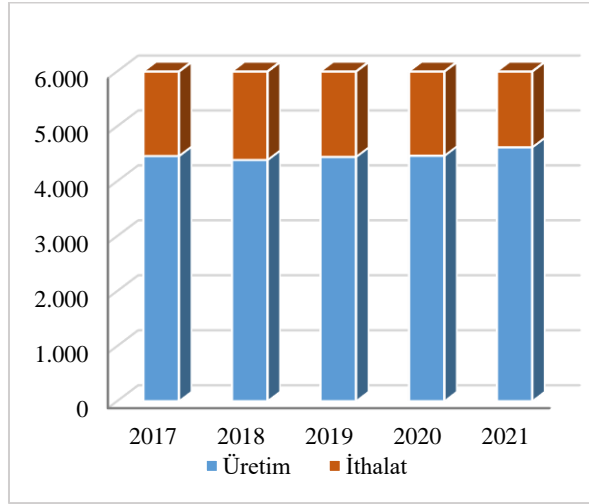
Dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %3,4 oranında artarak 4,6 milyon ton olmuştur (Tablo 7). SMP üretiminin 1,6 milyon tonla %34,7'si AB'ye, 1,1 milyon tonla %24,6'sı ABD'ye ve 408 bin tonla %8,8'i Yeni Zelanda'ya yapılmaktadır. Özellikle Meksika, Endonezya, Malezya ve Vietnam'dan gelen güçlü talep ve önemli ülkelerdeki ihracat artışı nedeniyle 2021 yılında SMP ihracatı bir önceki yıla göre %0,97 artarak 2,6 milyon tona yükselmiştir (Ek Tablo 13). AB diğer ihracatçı ülkeler arasında ihracat miktarını bir önceki yıla göre 2021 yılında %7,3 oranında artırarak 891 bin ton ile ilk sırada yer almaktadır. Yeni Zelanda'da SMP ihracatı toplam süt ürünleri içerisinde sahip olduğu düşük ihracat payını korumuş ve %4,4'lük artışla 2021 yılında 402 bin ton olmuştur. ABD tarafından yapılan SMP ihracatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %6,5 oranında azalarak 761 bin ton olarak

gerçekleşmesine rağmen dünyanın üçüncü en büyük SMP ihracatçısı olmaya devam etmiştir. Aynı şekilde 2020 yılında gerçekleştirdiği 154 bin tonluk SMP ihracatı 2021 yılında %2,8 oranında azalarak 150 bin tona düşen Avustralya'da ihracatta en büyük dördüncü ülke olmaya devam etmiştir. Dünya yağsız süt tozu ithalatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %2,7 oranında artarak 2,6 milyon ton olarak hesaplanmıştır. Meksika'da artan tüketim ve ekonomik faaliyetlerin canlanması, ithalat artışının temelini oluşturmuş ve %13,5'lik pay ile (352 bin ton) Meksika dünya SMP ithalatında ilk sırada yer almıştır. Çin, unlu mamuller de dahil olmak üzere gıda işleme endüstrisinden az yağlı süt ürünlerine yönelik olan talebin ve küresel tedarik zinciri belirsizliği nedeniyle stokları artırma yoluna gitmiştir. Bu nedenlerin sonucu olarak Çin SMP ithalatı bir önceki yıla göre %4,6 oranında azalarak 322 bin ton olmuştur.

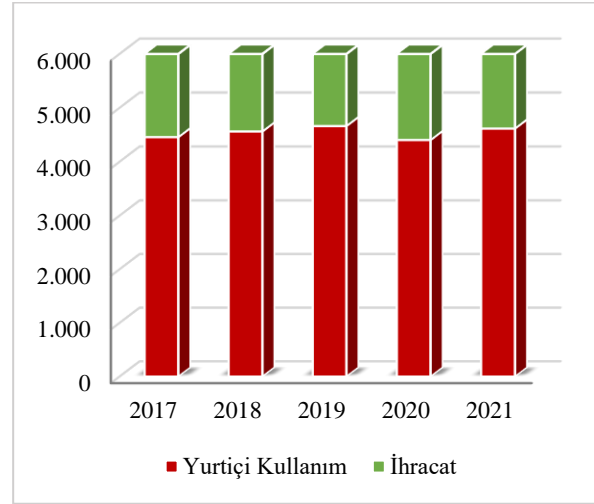
Tablo 7. Dünya Yağsız Süt Tozu (SMP) Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Üretim	4.390	4.446	4.467	4.620	4.698
İthalat	2.698	2.655	2.543	2.610	2.667
Toplam Arz	7.088	7.101	7.010	7.230	7.365
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	4.564	4.664	4.406	4.618	4.698
İhracat	2.753	2.670	2.585	2.610	2.667
Toplam Kullanım	7.317	7.334	6.991	7.228	7.365

Kaynak: OECD, 2022 a/Tahmin

Grafik 8. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Arzı (Bin Ton)

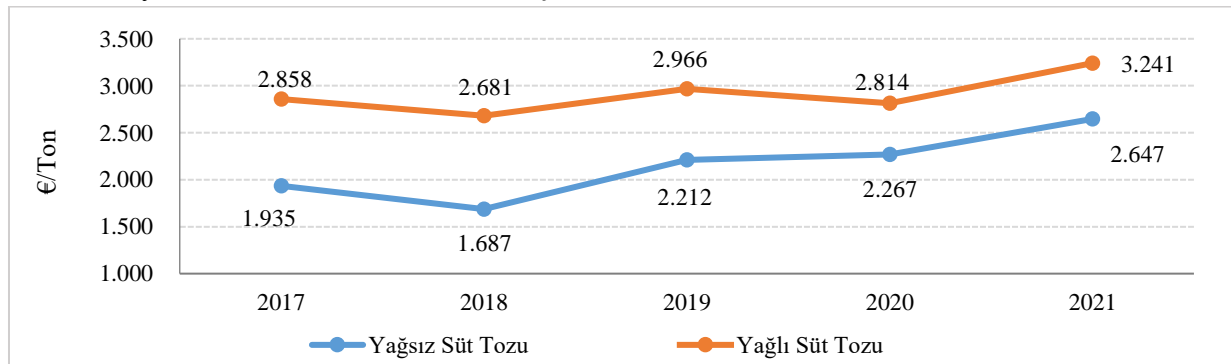

Grafik 9. Dünya Toplam Yağsız Süt Tozu Kullanımı (Bin Ton)

Dünya Süt Tozu Fiyatı

Süt ürünleri uluslararası referans fiyatları Okyanusya ve Avrupa'daki ana ihracatçıların işlenmiş ürünleri tereyağı ve SMP için geçerlidir. SMP fiyatları AB'deki yüksek stok müdahaleleri nedeniyle önceki yıllarda nispeten düşük bir seviyede iken 2020 yılında nerdeyse müdahalelerin tamamını kaldırarak SMP fiyatı 2.267 €/ton olmuştur.

Müdahalenin kaldırılmasının etkisi 2021 yılına da yansımış ve SMP fiyatı %16,8 artarak 2.647 €/ton olarak gerçekleşmiştir. WMP fiyatı ise yıllar itibariyle dalgalanmalar göstermekle birlikte 2021 yılında son beş yılın en yüksek seviyesine ulaşmış ve bir önceki yıla göre %15,2 artarak 3.241 €/ton olmuştur.

Grafik 10. Dünya Süt Tozu Fiyatları, CLAL, 2022

Kişi Başı Süt Tozu Tüketimi

Afrika'da WMP (yağsız süt tozu), işlenmiş süt ürünleri arasında süt tüketiminin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Kişi başına yağlı süt tozu (WMP) tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda Cezayir ve Şili yer almaktadır. 2021 yılında Cezayir'de kişi başı yağlı süt tozu tüketimi bir önceki yıla göre %16,8 oranında azalarak 4,71 kg, Şili'de ise kişi başına WMP tüketimi %2,3 oranında artarak 4,01 kg olmuştur. FAO'nun tahmin çalışmalarına göre önümüzdeki on yıl içinde,

WMP'ye göre yine daha düşük bir tüketim miktarında olmasına rağmen, SMP'nin en yüksek büyümeye sahip olması beklenmektedir. Kişi başı yağsız süt tozu (SMP) tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda Cezayir ve Yeni Zelanda yer almaktadır. 2021 yılında Cezayir'de kişi başı yağsız süt tozu tüketimi bir önceki yıla göre %0,6 oranında azalarak 3,3 kg, Yeni Zelanda'da ise kişi başı SMP tüketimi %6,6 artarak 3,1 kg olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Yağlı Süt Tozu (WMP) Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2017	2018	2019	2020	2021
Cezayir	5,68	5,80	5,81	5,66	4,71
Şili	3,52	3,52	3,75	3,92	4,01
Y. Zelanda	4,68	4,22	4,18	3,73	3,70
Brezilya	3,19	3,11	3,11	3,19	3,00
Belarus	2,22	1,8	2,33	2,33	2,12

Kaynak: CLAL, 2022

Tablo 9. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Yağsız Süt Tozu (SMP) Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2017	2018	2019	2020	2021
Cezayir	3,50	3,48	3,48	3,31	3,29
Y. Zelanda	1,06	1,05	1,46	2,90	3,09
Meksika	2,81	2,75	2,67	2,74	2,91
Kanada	1,82	1,73	1,39	1,48	1,89
AB-27	1,92	2,22	1,87	1,78	1,69

Kaynak: CLAL, 2022

Tereyağı

Dünya genelinde 2021 yılında bir önceki yıla göre %1,4 oranında artış göstererek ortalama 12 milyon ton tereyağı üretimi gerçekleştirilmiştir (Tablo 10). Dünya tereyağı pazarında, toplam üretimin %40,7'si Hindistan, %19,9'u ise AB tarafından sağlanmaktadır (Ek Tablo 6). Hindistan'da tereyağı üretimi 2021 yılında %4,2 artarak 4,9 milyon ton olurken; AB'nin 2021 yılında üretmiş olduğu tereyağı miktarı 2,4 milyon ton ile aynı yıl Hindistan'da üretilen tereyağı miktarının ancak yarısına eşittir. Küresel tereyağı ihracatı 2021'de %4,2 artarak toplam

1 milyon ton hacme sahip olmuştur. Dünya tereyağı ihracatının %81,4'ünü Yeni Zelanda, AB, Hindistan, İngiltere ve ABD gerçekleştirmektedir. Dünya ticaretine konu olan toplam tereyağı ihracatında Yeni Zelanda %42,8 oranındaki ihracat payı ile dünyanın en büyük tereyağı tedarikçisidir (Ek Tablo 7). Avrupa Birliği üreticilerin, mevcut fiyatlara göre en karlı seçenek olan peynir üretimi için mevcut sınırlı sütü tahsis etmesine ve özellikle 27 ülke arasındaki düzenli müşterileri korumak için tereyağı tedarikini sınırlandırmıştır. Buna rağmen AB tereyağı

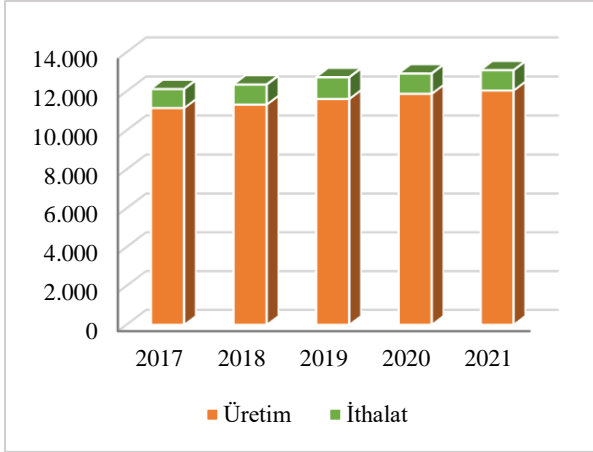
üretimindeki artışı ve istikrarlı iç talebi yansıtan tereyağı sevkiyatlarını 2021’de yükseltmiş ve üretim bir önceki yıla göre %5,7 oranında artarak 322 bin tona ulaşmıştır. Yeni Zelanda; Çin, Meksika, Mısır, Filipinler, Birleşik Arap Emirlikleri, İran, ABD, Cezayir, Rusya, AB ülkeleri ve Suudi Arabistan gibi oldukça geniş bir coğrafyaya tereyağı ihracatı gerçekleştirmektedir. Dünyanın en büyük tereyağı tedarikçisi olan Yeni Zelanda’nın süt üretimindeki %2,6’lık artış ve ABD, Orta Doğu ve Asya’daki birkaç ülkenin artan alımlarıyla Yeni Zelanda’nın 2021 yılında bir önceki yıla göre tereyağı ihracat miktarı %2,8 oranında artmış ve 444 bin ton ihracat gerçekleştirmiştir. 2021 yılında dünya tereyağı ithalatı bir önceki yıla göre %0,2 oranında artarak 1 milyon ton olmuştur. 2021 yılı tereyağı ithalatında ilk sırada %14,0 paya sahip olan Rusya yer alırken, Rusya’yı %11,9 ile Çin ve %6,3 ile Mısır takip etmektedir (Ek Tablo 11). Bir önceki yıla göre en fazla ithalat artışı yaşanan ülkeler Rusya,

Mısır ve Avustralya iken bunun aksine Japonya ve ABD ithalatlarını azaltmışlardır. Yüksek fiyatlar, lojistik zorluklar ve ekonomik gerilemeler Çin, Rusya ve İngiltere’de tereyağı ithalatında düşümlere neden olmuştur. Buna karşılık AB, ABD, Mısır ve İran ithalat alımlarını artırmışlardır (Ek Tablo 11). Dünya tereyağı ticaretinde yaşanan artışa rağmen, Çin ithalatını, tüketici talebi nedeniyle bir önceki yıla göre %0,3 gibi düşük bir azalış sergileyerek 116 bin ton olarak gerçekleştirmiştir. Beslenme şekli batılılaştıkça, Kore Cumhuriyeti’nin ithalatı da 2021 yılında artarak 15 bin ton olmuştur. Kanada’da, tereyağına olan tüketici talebi ve artan fırıncılık faaliyetlerine rağmen tereyağı ithalatında %5,2 düşüş yaşanarak ithalat 17 bin ton olarak yılı kapatmıştır. Rusya Federasyonu’nun ithalat alımları, yüksek fiyatlar ve kurdaki değer kaybı nedeniyle %18,5 düşüşle 107 bin tona gerilemiştir.

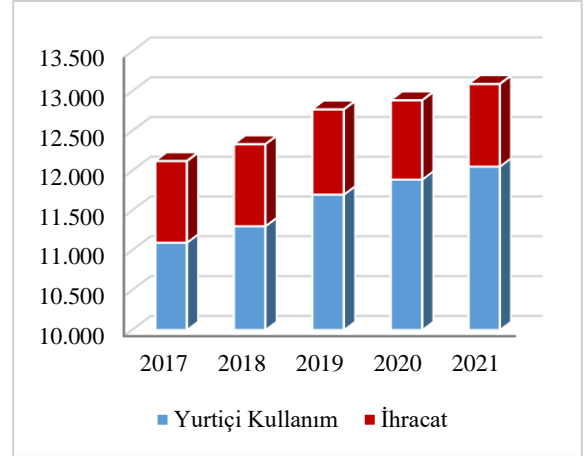
Tablo 10. Dünya Tereyağı Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Başlangıç Stokları*	333	359	333	386	361
Üretim	11.332	11.619	11.883	12.052	12.317
İthalat	1.024	1.110	1.037	1.039	1.048
Toplam Arz	12.689	13.088	13.253	13.477	13.726
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	11.304	11.701	11.890	12.053	12.314
İhracat	1.031	1.072	997	1.039	1.048
Toplam Kullanım	12.694	13.106	13.274	13.453	13.715
Bitiş Stokları*	359	333	386	361	353

Kaynak: OECD, *USDA, 2022 a/Tahmin

Grafik 11. Dünya Toplam Tereyağı Arzı (Bin Ton)

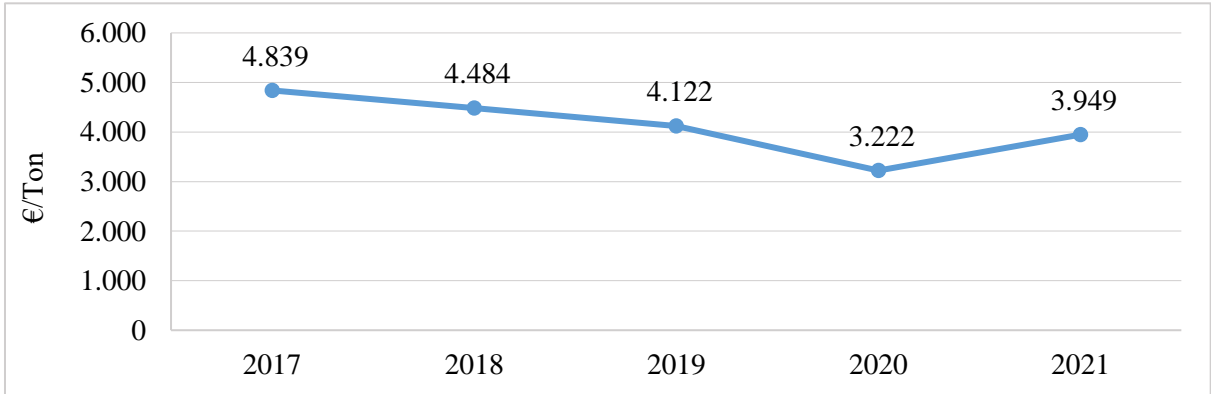

Grafik 12. Dünya Toplam Tereyağı Kullanımı (Bin Ton)

Dünya Tereyağı Fiyatları

Uluslararası süt fiyatları, Okyanusya ve Avrupa'daki ana ihracatçıların işlenmiş ürünlerinin fiyatlarını ifade etmektedir. Süt ürünleri için iki ana referans fiyat, tereyağı ve SMP'dir. Dünya ortalama tereyağı fiyatlarının 2020'deki keskin düşüşünün ardından, 2021 yılında tereyağı fiyatları bir önceki yıla göre %6,1 artarak 3.949 €/ton olmuştur. AB'de tereyağı fiyatı bir önceki yıla göre %32,4 artarak 4.245 €/ton, ABD'de %6,5 artarak

3.272 €/ton ve Okyanusya'da ise %27,7 artarak 4.329 €/ton olmuştur. 2021 yılı FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi Aralık ayında, Kasım ayına göre 2,3 puan (% 1,8) artışla 128,2 puan ve Aralık 2020 değerinin ise 19,0 puan (%17,4) üzerinde gerçekleşmiştir. Sonuç olarak küresel ithalat talebinin artması ile Batı Avrupa ve Okyanusya'daki düşük süt üretimi uluslararası tereyağı fiyatlarını artırmıştır.

Grafik 13. Dünya Tereyağı Fiyatları, CLAL, 2022

Kişi Başı Tereyağı Tüketimi

Tereyağı tüketimi ülkelerin tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Son yıllarda margarinin sağlığa zararlı, tereyağının ise faydalı olduğuna dair haberlerin artması tüketicileri tereyağına yönlendirmiş Yeni Zelanda (6,38 kg/kişi/yıl) ve Belarus (4,87 kg/kişi/yıl) gibi ülkeler tereyağı kullanımını artırmıştır. Asya'da tereyağı en çok tüketilen işlenmiş süt

ürünüdür ve süt ürünleri açısından işlenmiş tüm süt tüketiminin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Hindistan'da tereyağı tüketimi her yıl artarak 2021 yılında 4,50 kg/kişi/yıl olmuştur. Tereyağı, Avrupa ve Kuzey Amerika'ya göre düşük bir tabandan başlasa da, tüketimde öngörülen en güçlü büyümeye sahiptir.

Tablo 11. Bazı Ülkelerde Kişi Başına Tereyağı Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2017	2018	2019	2020	2021
Yeni Zelanda	5,95	6,11	6,06	6,22	6,38
Belarus	4,97	3,91	5,18	5,40	4,87
Hindistan	4,02	4,12	4,25	4,41	4,50
AB-27	4,18	4,25	4,26	4,22	4,34
Avustralya	4,68	4,70	4,13	4,12	4,07

Kaynak: CLAL, 2022

DÜNYADA TAHMİN: 2022**Süt**

OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030 verilerine göre dünya süt üretiminin çoğunlukla Asya ve Kuzey Amerika'da beklenen üretim genişlemelerinin sonucu olarak bir önceki yıla göre %1,8 artışla 907 milyon ton olması beklenmektedir. Dünyanın en büyük süt üreticisi olan Hindistan'da, üretimin 2022'de bir önceki yıla göre %4,1 artarak 208 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Dünya süt üreticileri arasında önemli bir yere sahip olan Pakistan'ın süt üretiminin, artan sürü sayılarıyla 2022'de de bu artış hızında devam ederek 51 milyon ton olması beklenmektedir. Her iki ülkede de taze ve işlenmiş süt ürünleri uluslararası ticarete konu olduğu için üretimin büyük çoğunluğunun yurt içinde tüketilmesi beklenmektedir. Hükümetin sıkı gıda güvenliği standartlarını uygulamaya koyması, tüketicilerin Çin sütüne olan güvenini artırmış ve bu durum yerli üretimde büyümenin sürdürülmesine yardımcı olmuştur. Sektörün 2018'den bu yana toparlandığı Çin'de, büyük ölçekli süt ürünleri tesislerinin verimliliklerinin artmasıyla süt üretiminin 2022'de %0,5 artması beklenmektedir. AB'de 2021 yılında süt üretiminin dünya ortalamasından daha yavaş büyümesi beklenmektedir. Avrupa Birliğinde üretilen sütteki artış payının özellikle organik ve diğer geleneksel olmayan üretim sistemlerinde olması beklenmektedir. Şu anda, süt ineklerinin %10'undan fazlası Avusturya, İsveç, Letonya, Yunanistan ve Danimarka'da bulunan organik ürün üreten çiftliklerde yer

almaktadır. Almanya ve Fransa gibi ülkelerde de organik süt üretiminde artış görülmektedir. Bu organik çiftlikler, geleneksel üretimden yaklaşık dörtte bir oranında daha düşük verime ve yüksek üretim maliyetlerine sahiptir. AB süt üretiminin bir önceki yıla göre %0,5 artarak 155 milyon ton ve ABD'de %0,8 artışla 103,6 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Okyanusya kıtasında, Avustralya ve Yeni Zelanda'da 2021 yılında düşüş gerçekleşmiş ve süt üretiminin Avustralya'da %4,3 azalışla 8,8 milyon ton ve Yeni Zelanda'da ise %0,1 azalışla 22 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Latin Amerika'da özellikle Brezilya, Arjantin ve Kolombiya'da beklenen hafif bir artışla süt üretiminin dengelenerek 54,7 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Dünya süt üretiminin yaklaşık %7'si uluslararası ticarete konu olmaktadır. Bu öncelikle sütün çabuk bozulabilmesinden ve yüksek su içeriğinden (%85'ten fazla) kaynaklanmaktadır. Dünya süt ithalatının 2022 yılında %3,6 artarak 2,9 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Dünya süt ithalatında Çin'in 2022 yılında da ilk sırada yer alması ve ithalatının 1,4 milyon ton olması beklenmektedir. Çin sıvı süt ithalatını AB ve Yeni Zelanda tarafından sağlamaya devam edecektir. Süt ticareti, öncelikle ultra yüksek sıcaklıklı süt ve krema ürünlerinin uzun mesafelere nakledilebilmesi ve bazı durumlarda Çin navlun oranlarının uygun olması ile mümkün olmaktadır.

Peynir

OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030 verilerine göre 2022 yılında peynir üretiminin 2021 yılına göre %1,5 oranında artarak 25 milyon ton olması beklenmektedir. Diğer süt ürünlerinde de olduğu gibi, dünya peynir ticaretinin 2022 yılında artarak (%1,7) 3,4 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. 2022'de Avustralya peynir üretiminin 2021 yılına göre %0,4 düşerek 386 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. 2022 sonlarında süt sektöründeki koşulların normale dönmesi ve süt kullanımının peynir üretimini destekleyen uzun vadeli trende dönmesi beklenmektedir. Peynir ihracatının üretime paralel olarak %0,5 azalarak 167 tona düşeceği tahmin edilirken, Avustralya peyniri için en büyük pazar olan Çin'de daha fazla talep artışıyla ticaretin desteklenmesi beklenmektedir. 2021'deki durgun süt üretimine rağmen, kısmen gıda işleme endüstrisi için mozzarella üreten yeni peynir fabrikalarının açılması nedeniyle Avrupa Birliği peynir üretiminin ılımlı bir şekilde artması ve 2022'de %1 büyümeyle 10,8 milyon tona ulaşması beklenmektedir. Peynir tüketimi, kısmen Coğrafi İşaretli statüsü altında belirlenen peynirlere yönelik olarak tüketici popülaritesi nedeniyle güçlü kalmaya devam edecektir. Ayrıca otel, restoran ve turizm sektörünün peynir tüketimini yönlendiren önemli bileşenler olmaya devam edeceği ve peynir sektörünün

2022'de COVID-19 krizinden kurtulacağı varsayılmaktadır. 2022 için AB peynir ihracatının %3,5 büyüerek 1,5 milyon tona ulaşması beklenmektedir. Peynir ihracatının büyük kısmının 2021'de olduğu gibi 2022'de de Birleşik Krallık, ABD ve Japonya'ya gerçekleştirilmesi muhtemeldir. Yeni Zelanda'nın peynir üretiminin arttığı güçlü bir 2021'den sonra, daha fazla sütün tereyağı ve SMP gibi daha yüksek değerli süt ürünlerinin üretimine geçmesi beklentisiyle 2022'de peynir üretiminin %1 gibi düşük oranda artarak 366 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. Ancak, Asya'da Yeni Zelanda'da üretilen mozzarella peynirine yönelik güçlü talep olması nedeniyle, 2022'de daha fazla mozzarella peyniri üretilecek olması muhtemel görülmektedir. 2022 için üretime bağlı olarak Yeni Zelanda peynir ihracatının %0,7 artarak 329 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. ABD'de 2022 yılında peynir üretiminin %1,7 artarak 6,2 milyon tona yükseleceği, peynir ihracatının ise 2021'e göre %0,2 azalarak 355 bin tona düşeceği tahmin edilmektedir. Süt üretimindeki yavaş büyümenin ve nispeten güçlü iç talebin, ihracatı sınırlaması beklenmektedir. İhracatın 2021'de olduğu gibi 2022'de de büyük kısmının Meksika, Güney Kore, Japonya ve Avustralya'ya yapılması beklenmektedir.

Süt Tozu

OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030 verilerine göre 2022 yılında yağsız süt tozu (SMP) üretiminin bir önceki yıla göre %2,2 oranında artarak 4,6 milyon ton olması beklenmektedir. COVID-19 ile ilgili pazar aksaklıkları ve yaygın ekonomik durgunluk sebebiyle SMP ithalatının kısıtlarla birlikte %2,1 oranında artarak 2,7 milyon ton olması beklenmektedir. Avustralya'nın SMP

ihracatının 2017 yılındaki azalışının ardından son beş yıldaki en düşük seviyesine gerileyerek 2022 yılında bir önceki yıla göre %2,9 düşmesi ve 146 bin ton olması beklenmektedir. Daha yüksek tahmin edilen süt tedariklerini yansıtan Avrupa Birliği SMP üretiminin 2022'de %2,2 artarak 1,6 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. SMP ihracatının 2019'da ulaşılan 946 bin tonluk

zirvenin altında kalarak 932 bin ton olması beklenmektedir. 2022 yılında da AB tarafından ihraç edilen SMP'nin ağırlıklı olarak yine Çin ve Cezayir'e olacağı tahmin edilmektedir. ABD'de SMP üretiminin 2022'de %2,4 büyüyerek 1,2 milyon ton olacağı tahmin edilirken, ihracatın %2,8 artarak son yıllardaki rekor seviyeye ulaşarak 782 bin tona çıkması beklenmektedir. Ayrıca, ABD ve AB SMP arasındaki fiyat farkının 2022 yılı içerisinde daralması ve ABD'li ihracatçılar için daha zorlu bir ortam yaratacağı tahmin edilmektedir. OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030 verilerine göre 2022 yılında yağlı süt tozu (WMP) üretiminin bir önceki yıla göre %0,3 oranında düşerek 5,4 milyon ton olması beklenmektedir. Dünya WMP ithalatının bir önceki yıla göre %1,2 artarak 2022'de 2,7 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. 2022 için, Çin'in WMP üretimindeki artışının WMP'ye yönelik iç talepteki büyümeyi karşılaması ve buna bağlı olarak ithalatının

düşük artış göstererek (%0,9) 634 bin tona çıkması beklenmektedir. Bebek maması ve işlenmiş süt ürünlerindeki düşüslere karşın unlu mamuller sektöründen gelen talebin artmasıyla WMP tüketiminin artması beklenmektedir. Ayrıca, Çin'de WMP içeren yetişkin ve yaşlı odaklı tamamlayıcı ve güçlendirilmiş sütlü içecekler için büyüyen bir pazar oluşturulmuştur. Bu pazarın da etkisiyle 2022 ithalat tahmininin yıl içerisinde revize edilerek artacağı düşünülmektedir. Çin'de süt tüketiminin, bağışıklık sistemini güçlendirebilecek bir ürün olarak algılanması sebebiyle WMP tüketiminin güçlü kalmaya devam edeceği tahmin edilmektedir. 2022 için Yeni Zelanda WMP üretim tahmini, WMP için ayrılan mevcut süt arzının azalması beklentisi doğrultusunda düşük bir artış (%0,5) göstererek 1,5 milyon ton olması beklenmektedir. Düşük WMP üretimiyle, WMP ihracatının da %0,5 artarak 1,5 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.

Tereyağı

OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030 verilerine göre 2022 yılında tereyağı üretiminin 2021 yılına göre %2,2 oranında artarak 12,3 milyon ton olacağı, tereyağı ithalatının %0,9 artışla 1 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. 2020 yılında yaşanan tereyağı üretimindeki keskin düşüşün ardından üretim seyri tersine çevrilerek yavaş bir artış yaşanmaya başlamıştır. 2022 yılında tereyağı üretiminin bir önceki yıla göre %0,2 artarak 468 bin tona yükseleceği tahmin edilmektedir. 2022 yılında şubat ayı itibariyle tereyağı fiyatları yükselmeye başlamış ve Okyanusya'da tereyağı fiyatları ton başına

5.878 €, AB'de ton başına 6.328 € ve ABD'de ton başına 5.350 € olarak belirlenmiştir. Çin'deki tereyağı ithalat pazarının, 2022'de tereyağı ithalatının 2021'e göre %2,7 artarak 120 bin tona ulaşacağı tahmin edilmesiyle hızlı bir biçimde büyümeye devam edeceği beklenmektedir. Çin'de tereyağı üretimi, üretim kapasitesi ve süt kaynakları ile sınırlı olup, üretimin 2022'de bir önceki yıla göre %0,5 artarak 109 bin ton olacağı tahmin edilmektedir. Tüketimin ise tüketicilerin sadece tereyağı değil, unlu mamuller ve tereyağı içeren hazır yemek ürünleri de tercih etmesiyle artması beklenmektedir.

TÜRKİYE'DE DURUM: 2021

COVID-19 salgını sırasında ve devamında Türkiye'de süt üreticilerinin üretim kapasitelerinde herhangi bir azalma olmamış, üreticinin mağdur olmaması için çiğ süt alımına devam edilmiştir. Süt sektörü olası talep artışlarını rahatlıkla karşılayabilecek güçtedir. Süt ürünlerine olan talep normal şartlar altında bayram dönemleri, yaz ayları gibi yılın belirli dönemlerinde artıp azalmaktadır. Türkiye'de 2021 yılında bir

önceki yıla göre çiğ süt üretim miktarı hayvan varlığı ve verime paralel olarak %1,3 azalarak 23,2 milyon ton, içme sütü üretim miktarı %5,6 azalarak 1,52 milyon ton, toplam peynir üretimi %0,5 azalarak 763 bin ton, süt tozu üretimi (yağlı süt tozu ve yağsız süt tozu toplamı) %21,2 oranında artarak 127 bin ton, yoğurt ve ayran toplam üretim miktarları ise %1,1 oranında artarak 1,84 milyon ton olmuştur.

Süt**Süt Üretimi Azaldı**

Çiğ süt üretim miktarı, 2021 yılında hayvan varlığı ve verime paralel olarak düşüş göstermiştir. 2020 yılında 23,5 milyon ton olan çiğ süt üretimi, 2021 yılında %1,3 azalarak 23,2 milyon ton olmuştur. 2021 yılında çiğ süt üretiminin %92,1'ini inek sütü, %4,9'unu koyun sütü, %2,7'sini keçi sütü ve %0,3'ünü manda sütü oluşturmaktadır. Bir önceki yıla göre keçi sütü üretimi (623 bin

ton) %5,6, koyun sütü üretimi (1,1 milyon ton) %3,9 artarken; inek sütü üretimi (21,4 milyon ton) %1,7, manda sütü üretimi (63,6 bin ton) ise %0,2 azalmıştır. Süt üretiminin azalmasındaki temel nedenlerden biri olarak sektördeki yüksek maliyetler gösterilebilir. Yem başta olmak üzere maliyetlerin yüksek olması sadece küçük işletmeleri değil, büyük işletmeleri de etkilemiştir.

Tablo 12. Türkiye Süt Üretimi ve Sağılan Hayvan Sayısı

	2018	2019	2020	2021	2022/a
Sağılan Sığır Sayısı (Adet)	6.337.907	6.580.753	6.886.944	6.769.866	7.006.549
Üretim (Ton)	20.036.877	20.782.374	21.749.342	21.370.116	22.236.506
Verim (Ton/Baş)	3,16	3,16	3,16	3,16	3,17
Sağılan Koyun-Keçi Sayısı (Adet)	24.146.450	25.308.071	20.398.305	21.313.625	21.676.123
Üretim (Ton)	2.008.096	2.098.664	1.690.682	1.766.547	1.845.816
Verim (Ton/Baş)	0,08	0,08	0,08	0,08	0,09
Sağılan Manda Sayısı (Adet)	75.882	79.333	63.784	63.656	64.102
Üretim (Ton)	75.742	79.341	63.767	63.643	64.130
Verim (Ton/Baş)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Toplam Sağılan Hayvan Sayısı (Adet)	30.560.239	31.968.157	27.349.033	28.147.147	28.746.774
Toplam Süt Üretimi (Ton)	22.120.716	22.960.379	23.503.790	23.200.306	24.146.452

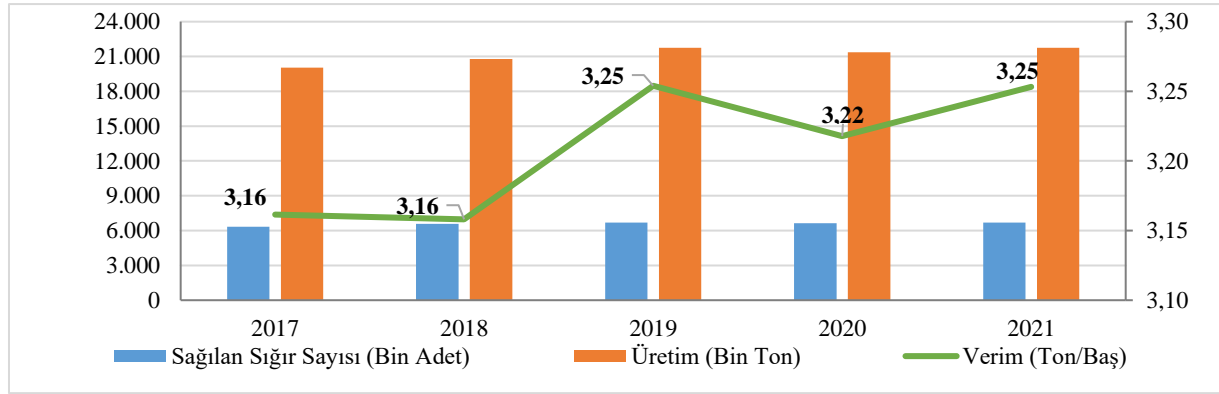
Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları, 2022 a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

(2020 ve 2021 yılları sağılan hayvan sayısı bir önceki yılın artış oranına göre, verisi bulunmayan 2022 yılı sağılan hayvan sayısı ve üretim miktarı ise son beş yıldaki ortalama artış oranına göre hesaplanmıştır.)

Sağılan Hayvan Sayısı

Türkiye’de sağılan hayvan varlığı her yıl düzenli bir artış göstermekle beraber 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,6 artarak 31,9 milyon baş olmuştur. Sağılan sığır sayısı 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,8 oranında artarak 6,6 milyon baş, sağılan koyun-keçi sayısı %4,8 oranında artarak 25,3 milyon baş, sağılan manda sayısı ise %4,5 oranında artarak 79 bin baş olmuştur. TÜİK tarafından

2020-2021 yıllarına ait sağılan hayvan sayılarının açıklanmaması sebebiyle bu yıllara ait veriler TEPGE tarafından hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre TÜİK tarafından açıklanan çiğ süt üretim miktarlarına paralel olarak 2020 yılı toplam sağılan hayvan sayısı 35 milyon baş, 2021 yılı toplam sağılan hayvan sayısı ise 36,7 milyon baş olarak hesaplanmıştır.

Grafik 14. Türkiye Sağılan Hayvan Sayısı, Verim ve Üretim Miktarı, TÜİK, 2022

Çiğ süt fiyatını etkileyen en önemli faktör çiğ süt maliyetidir. Ulusal Süt Konseyi tarafından Türkiye 2021 yılı çiğ süt ortalama maliyeti 3,22 TL/lt, 2022 yılında ise 7 aylık çiğ süt maliyeti 5,92 TL/lt olarak hesaplanmıştır. Süt üretim maliyetlerini etkileyen en büyük unsur yemdir. Türkiyeyem-Bir verilerine göre 2021 yılında süt yemi fiyatı bir önceki yıla göre %56,2 artarak 2,67 TL/kg’a yükselmiştir. 2022 yılında ise yem hammadde fiyatlarının artışıyla birlikte süt yemi fiyatı da artmış ve 2022 yılı Temmuz ayında 5,92 TL/kg olmuştur (KDV hariç peşin satış fiyatlarıdır). Çiğ süt fiyatları; 27 Haziran 2021 tarih ve 31524 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelik” esasları gereğince belirli usullere göre belirlenmektedir. Mevzuat gereği taraflar çiğ süt fiyatını; pazarlık usulüne göre, çiğ sütün kalite içeriğine göre, pariteye göre ya da USK’nın Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesinin görüşünü alarak ilan ettiği tavsiye fiyata göre belirleyebilmektedirler (USK, 2020). 15 Mayıs 2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere soğutulmuş çiğ süt tavsiye satış fiyatı (çiğ süt destek primi hariç) maliyetlerin de artışıyla birlikte 7,50 TL/Litre olarak belirlenmiştir. Soğutulmuş çiğ süt tavsiye satış fiyatında; 2019/64 sayılı Çiğ İnek Sütünün Sınıflandırılmasına İlişkin Tebliği ile belirlenen A Sınıfı çiğ sütün dönemine ait protein ve yağ değerleri baz alınacaktır. Baz alınan yağ ve protein oranlarındaki her bir diziyem (0,1’lik değişim) için ± 10 Kuruş fark uygulanacaktır. Bu sonuçlar doğrultusunda süt/yem girdi paritesi incelendiğinde 2020 yılında 1 kg süt ile alınabilecek süt yemi miktarı 1,29 kg iken, 2021 yılında bu miktar azalarak 1,25 kg olmuştur (Tablo 13).

Tablo 13. Süt Girdi Pariteleri

	2018	2019	2020	2021
Çiğ Süt Tavsiye Fiyatı* (TL/lit)	1,54	2,00	2,30	3,35
Süt Yemi Fiyatı** (TL/kg)	1,27	1,44	1,78	2,67
Besi Yemi Fiyatı** (TL/kg)	1,15	1,33	1,64	2,56
1 kg süt ile alınabilecek girdi miktarı (kg)				
Süt/Süt Yemi	1,21	1,39	1,29	1,25
Süt/Besi Yemi	1,34	1,50	1,40	1,31

Kaynak: TÜRKİYEMBİR, Ulusal Süt Konseyi, 2021 *Dönem ortalamaları alınmıştır **Bayi karları %6-12 eklenmemiştir.

İçme Sütü

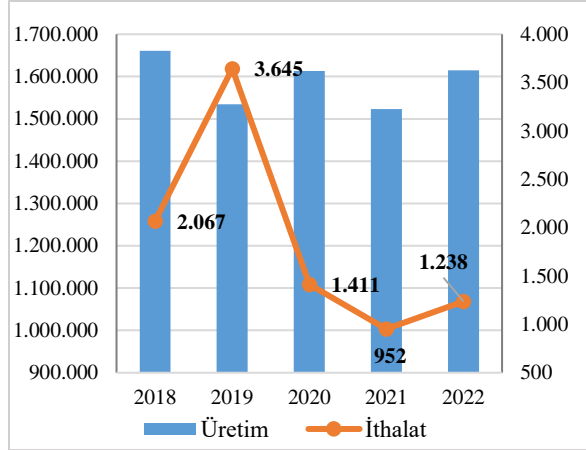
Toplanan inek sütü miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre %2,1 oranında artarak 10 milyon ton olmuştur. Türkiye’de ticari süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütünün büyük bir kısmı (%15,2) içme sütü olarak tüketime arz edilmektedir. TÜİK tarafından aylar bazında ve yıllık olarak toplam içme sütü üretim miktarları yayınlanmaktadır. Bu konudaki istatistiklere konu olan süt miktarı, yalnızca sanayide ısıtılmış ambalajlı içme sütleri kapsarken, TÜİK tarafından yayınlanan “Entegre Süt İşletmeleri Tarafından Toplanan Süt Miktarı” haricinde üretilen süt, söz konusu miktara dahil edilmemektedir. TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre Türkiye’de içme sütü üretim miktarı 2021 yılında bir önceki yıla göre %5,6 azalış oranıyla 1,52 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Üretilen toplam içme sütü miktarının yaklaşık %88,6’sını (1,32 milyon

ton) UHT kutu sütler oluştururken, kalan miktar 72 °C’de 15 saniye veya 63 °C’de 30 dakika süreyle süte ısıtılmış işlem uygulandığı pastörize sütler ve sterilize sütlerden oluşmaktadır (USK, 2020). Türkiye’de süt daha çok yoğurt, beyaz peynir ve ayran olarak tüketilirken; içme sütü tüketimi diğer ürünlere göre daha düşüktür. Türkiye’de içme sütü çoğunlukla tam yağlı süt olarak tüketilmektedir. 2021 yılında toplam arz bir önceki yıla göre %5,6 oranında azalarak 1,52 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 14). Türkiye’de süt ihracatı (dış ticarete konu olan süt ve krema) 2021 yılında bir önceki yıla göre %29,5 oranında azalarak 18,5 bin ton olarak hesaplanmıştır. 2021 yılı itibariyle Türkiye’de süt ihracatının %74’ü Irak (%36,6), Libya (%20,3), KKTC (%10,1) ve Azerbaycan’a (%8,1) gerçekleşmiştir.

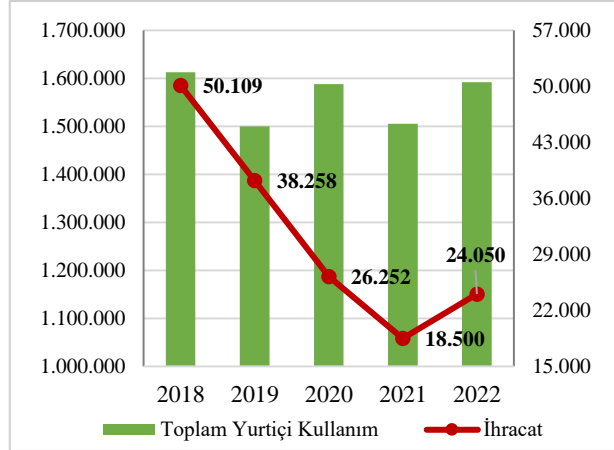
Tablo 14. Türkiye İçme Sütü Arz ve Kullanımı (Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Üretim	1.660.664	1.534.665	1.613.198	1.523.175	1.614.566
İthalat	2.067	3.645	1.411	952	1.238
Toplam Arz	1.662.731	1.538.310	1.614.609	1.524.127	1.615.804
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	1.612.622	1.500.052	1.588.357	1.505.627	1.591.753
İhracat	50.109	38.258	26.252	18.500	24.050
Toplam kullanım	1.662.731	1.538.310	1.614.609	1.524.127	1.615.803

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları, 2022 a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 15. Türkiye Toplam İçme Sütü Arzı (Ton)

Grafik 16. Türkiye Toplam İçme Sütü Kullanımı (Ton)

Peynir

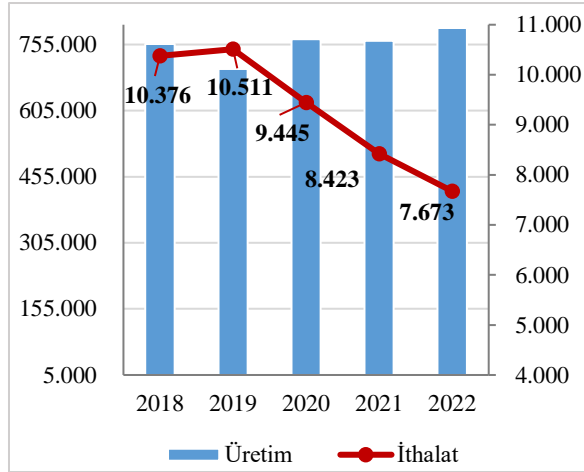
Büyük bir çoğunluğunu (%95) inek sütünden elde edilen peynirlerin oluşturduğu Türkiye toplam peynir üretimi 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,5 azalarak 763 bin ton, toplam arz ise %0,6 azalış oranıyla 772 bin ton olarak hesaplanmıştır (Tablo 15). Türkiye süt ve süt ürünleri dış ticaret verilerinde ürün özelinde rakamlar ele alındığında; diğer ürünlerde olduğu gibi peynir grubunda da en önemli ihracat pazarını orta doğu ülkeleri oluşturmaktadır. Türkiye'nin özellikle peynir pazarlarında ağırlıklı olarak Bahreyn, Danimarka, Mısır ve Fransa gibi ülkelerle rekabet ettiğini söyleyebiliriz. TÜİK dış ticaret verilerine göre; 2021 yılında bir önceki yıla göre peynir ihracatı %23,2 oranında düşerek 41 bin ton olarak hesaplanmıştır.

Aynı yıl toplam peynir ihracatının %30,9'u Irak'a ve %15,4'ü Birleşik Arap Emirlikleri'ne yapılmış olup, Türkiye'de ihracata konu olan toplam peynir miktarının yaklaşık %46,3'ü yalnızca bu iki ülkeye ihraç edilmektedir (Ek Tablo 20). Türkiye'de en yoğun olarak tüketilen süt ürünlerinden biri de peynirdir. Yıllar itibariyle peynir üretimine paralel olarak tüketimde de artış olan ve en yüksek pazar payına sahip peynir çeşidi beyaz peynirdir. USK entegre süt işletmeleri tarafından toplanan inek, koyun, keçi ve manda sütü haricindeki süt üretim miktarı ile peynir ithalat ve ihracatının da dahil edildiği bir hesaplama ile Türkiye'de 2019 yılı kişi başına düşen yıllık peynir tüketim miktarını 17,5 kg olarak hesaplamıştır (USK, 2020).

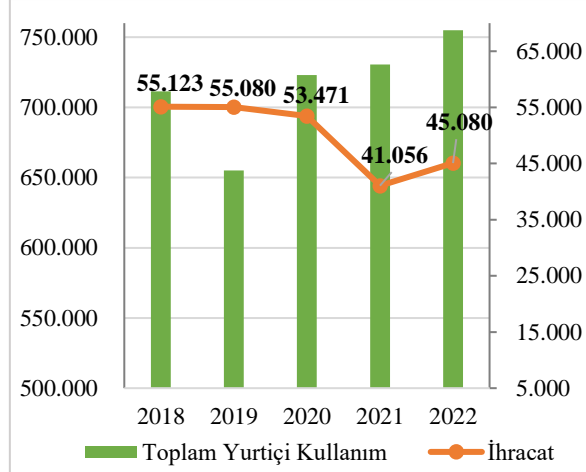
Tablo 15. Türkiye Peynir Arz ve Kullanımı (Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Üretim	756.108	699.603	766.947	763.266	792.270
İthalat	10.376	10.511	9.445	8.423	7.673
Toplam Arz	766.484	710.114	776.392	771.689	799.943
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	711.361	655.034	722.921	730.633	754.863
İhracat	55.123	55.080	53.471	41.056	45.080
Toplam kullanım	766.484	710.114	776.392	771.689	799.943

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları, 2022 a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 17. Türkiye Toplam Peynir Arzı (Ton)

Grafik 18. Türkiye Toplam Peynir Kullanımı (Ton)

Süt Tozu

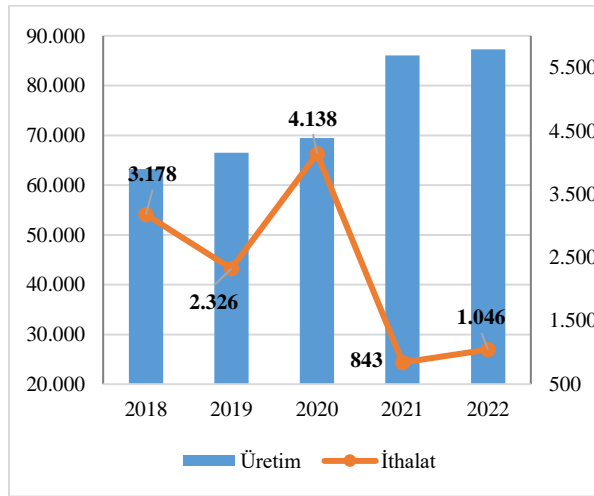
Süt tozu; yağlı, yağı kısmen veya tamamen alınmış süttten, kremadan veya bu ürünlerin karışımından suyun uzaklaştırılması ile elde edilen ve son üründe nem içeriğinin ağırlıkça en fazla %5 oranında olduğu katı üründür (Tebliğ No: 2008/51) (Anonim 2018). Süt tozu; çikolata, bisküvi ve pasta yapımında, dondurma ve şekerleme imalatında, hazır çorbalar gibi kurutulmuş hazır ürünlerin yapımında, hayvan mamalarında ve kozmetik ürünler de dahil olmak üzere pek çok sektörde kullanılmaktadır (USK, 2020). TÜİK verilerine göre süt tozu üretimi (yağlı süt tozu ve yağsız süt tozu toplamı) 2021 yılında bir önceki yıla göre %21,2 oranında artarak 127 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ticarete konu olan yağsız süt tozu üretimi aynı dönemde bir önceki yıla göre %0,9 oranında artarak 86,1 bin ton olurken, yağlı süt tozu üretimi bir önceki yıla göre %0,41 oranında artış yaşayarak 41,2 bin ton olmuştur. Süt piyasalarındaki çiğ süt fiyatının, Ulusal Süt Konseyinin Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesinin görüşünü alarak belirlediği çiğ süt tavsiye fiyatın altına inmesini engellemeyi amaçlayan Et ve Süt Kurumu, piyasalardaki süt arzının

fazlalığından dolayı fiyatları regüle etmek ve damızlık sığırların kesime sevkini engellemek için süt piyasasında regülasyon alımlarını başlatmıştır. 24 Mart 2016 tarihinde başlayan çiğ süt regülasyon faaliyetleri, süt üreticisi birlik ve kooperatiflerle sözleşme yapılarak 2021 yılında da devam etmiştir. 2021 yılında 2021/31524 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Çiğ Süt Desteği ve Süt Piyasasının Düzenlenmesi Uygulama Tebliği” ne bağlı olarak Tarım ve Orman Bakanlığının talimatıyla belirlenen kota ve süreler içinde çiğ süt regülasyonu kapsamında birlik/kooperatiflerle sözleşme imzalamış; imzalanan sözleşmeler kapsamında süt üreticisi birlik ve kooperatifler tarafından yağsız süt tozuna işlenmek üzere yaklaşık 2016-2021 yılları arasında 1,17 milyon ton çiğ süt gönderilmiş ve 96,2 bin ton yağsız süt tozu üretilmiş olup, muayene ve kabul işlemleri sonrası ESK tarafından satın alınmıştır (ESK, 2022). Bu kapsamda 2021 yılında süt tozu ihracatı bir önceki yıla göre 3 kat artarak 63 bin tona ulaşmıştır. Süt tozu ihracatında en büyük ihracat pazarı ülkeler sırasıyla Cezayir (%30,4), Mısır (%26,1), Çin (%14,0) ve Bangladeş (%11,6)'dir (Ek Tablo 19).

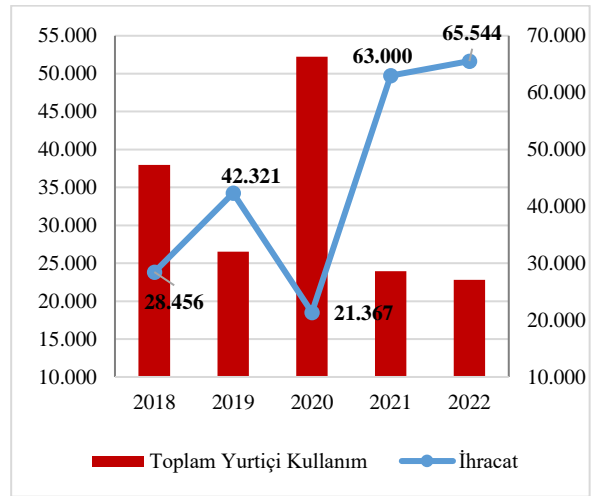
Tablo 16. Türkiye Yağsız Süt Tozu Arz ve Kullanımı (Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Üretim	63.237	66.513	69.470	86.089	87.300
İthalat	3.178	2.326	4.138	843	1.046
Toplam Arz	66.415	68.839	73.608	86.932	88.346
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	37.959	26.518	52.241	23.932	22.802
İhracat	28.456	42.321	21.367	63.000	65.544
Toplam kullanım	66.415	68.839	73.608	86.932	88.346

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları, 2022 a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 19. Türkiye Yağsız Süt Tozu Arzı (Ton)

Grafik 20. Türkiye Yağsız Süt Tozu Kullanımı (Ton)

Yoğurt ve Ayrarı

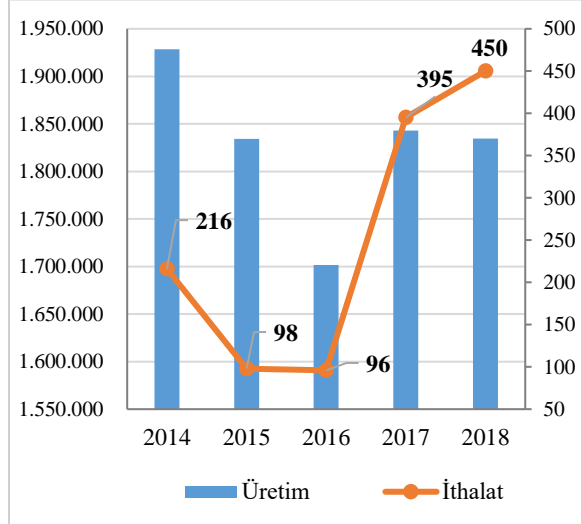
Probiyotik bir ürün olan yoğurt; inek, koyun, keçi ve manda sütü veya karışımlarının pastörize edilmesi veya pastörize sütün, gerektiğinde süt tozu ilavesiyle homojenize edilip veya edilmeden *Lactobacillus bulgaricus* ve *Streptococcus thermophilus* bakterilerinin laktik asit fermentasyonu ile meydana gelen fermente bir süt ürünüdür (USK, 2020). Türkiye yoğurt ve ayrarı toplam üretim miktarları 2021 yılında bir önceki yıla

göre %1,1 oranında artarak 1,84 milyon ton olmuştur. Dış ticaretine bakıldığında ise yoğurt ve ayrarı toplam ihracatında 2021 yılında bir önceki yıla göre %0,1 oranında azalış gözlenerek ihracat miktarı 5,9 bin ton olarak hesaplanmıştır. Bu iki süt ürünüde en fazla ihracat yapılan en önemli ülkeler ise sırasıyla Gürcistan (%23,8), Libya (%17,0) ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) (%16,4) şeklindedir (Ek Tablo 21).

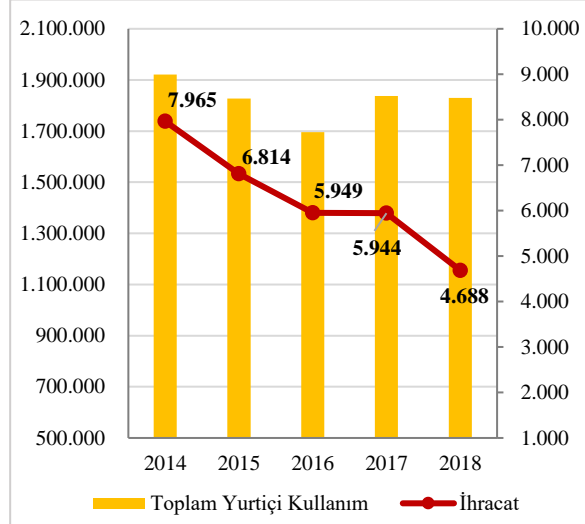
Tablo 17. Türkiye Yoğurt ve Ayran Arz ve Kullanımı (Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Üretim	1.928.445	1.834.373	1.701.613	1.842.840	1.834.547
İthalat	216	98	96	395	450
Toplam Arz	1.928.661	1.834.471	1.701.709	1.843.235	1.834.997
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	1.920.696	1.827.657	1.695.760	1.837.291	1.830.309
İhracat	7.965	6.814	5.949	5.944	4.688
Toplam kullanım	1.928.661	1.834.471	1.701.709	1.843.235	1.834.997

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları, 2022 a/Tahmin (TEPGE Hesapları)

Grafik 21. Türkiye Toplam Yoğurt ve Ayran Arzı (Ton)

Grafik 22. Türkiye Toplam Yoğurt ve Ayran Kullanımı (Ton)

Tereyağı

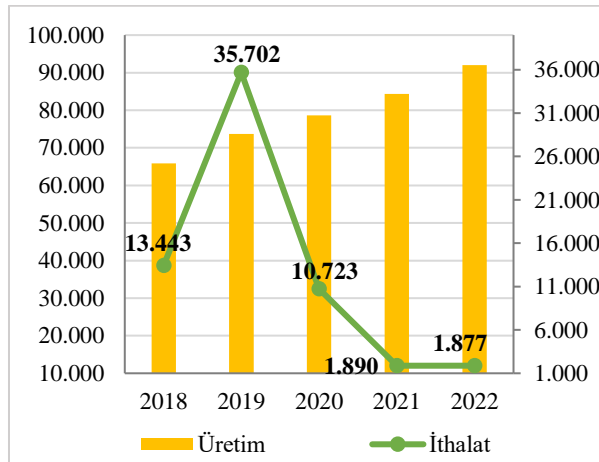
Tereyağı üretimi, TÜİK verilerine göre 2021 yılında %7,9 oranında artış göstererek 84,3 bin ton olarak hesaplanmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğüne 27 Ocak 2022 tarih ve 31732 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ (İhracat: 2022/1)” gereğince, ülkesel tereyağı arz güvenliğinin sağlanması, arz ve talep dengesinin korunması için Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (G.T.İ.P) 040510 başlığı altında yer alan tereyağı ihracatının 18.04.2022 tarihinden itibaren kısıtlanması uygun görülmüştür. Kısıtlama kararına göre,

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Azerbaycan - Özerk Nahçıvan Cumhuriyeti ve Filistin’e yapılacak ihracatlar ile Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında ihraç edilecek tereyağı hariç tutulmuştur. 2021 yılı tereyağı ithalatında 2020 yılına göre %82,3 oranında azalış yaşanarak 1,9 bin ton ithalat miktarı hesaplanmıştır (Tablo 18). 2021 yılı ihracatı ise bir önceki yıla göre %47,4 oranında artarak 3,2 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İhracatta önemli olan ülkeler ise sırasıyla Mısır (%51,6), Rusya (%16,4) ve Azerbaycan (%6) olmuştur (Ek Tablo 17).

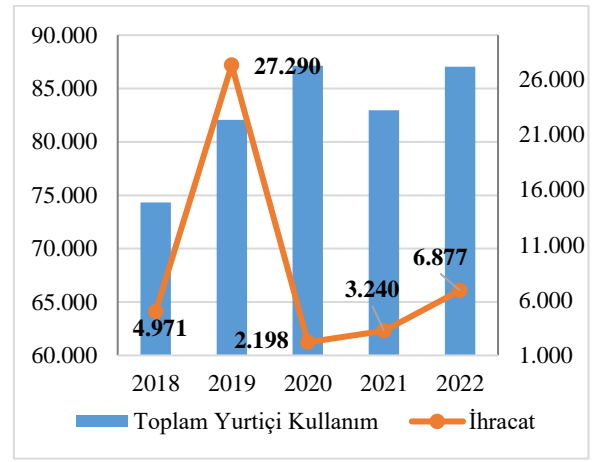
Tablo 18. Türkiye Tereyağı Arz ve Kullanımı (Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022/a
ARZ					
Üretim	65.856	73.656	78.610	84.314	92.029
İthalat	13.443	35.702	10.723	1.890	1.877
Toplam Arz	79.299	109.358	89.333	86.204	93.906
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	74.328	82.068	87.135	82.964	87.029
İhracat	4.971	27.290	2.198	3.240	6.877
Toplam Kullanım	79.299	109.358	89.333	86.204	93.906

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesapları, 2022 a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 23. Türkiye Toplam Tereyağı Arzı (Ton)

Grafik 24. Türkiye Toplam Tereyağı Kullanımı (Ton)

Ulusal Süt Konseyi, 15 Mayıs 2022'den itibaren geçerli olmak üzere soğutulmuş çiğ süt tavsiye satış fiyatını (çiğ süt destek primi hariç) litre başına 7,50 lira olarak belirlemiştir. Çiğ süt fiyatlarının artmasıyla birlikte süt ve süt ürünleri fiyatlarında da artış beklenmektedir. Tereyağı fiyatları ülkemizde

son zamanlarda hızla artış gösteren gıda ürünlerinin başında yer almaktadır. 2021 yılı aralık ayında 85,2 TL/kg olan tereyağı fiyatı maliyetlerin de artmasıyla birlikte fiyat artışını sürdürerek 2022 yılı Nisan ayında %14 artarak 97,1 TL/kg olmuştur.

TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2022

2022 yılında ve devamında oluşan algı ile ambalajlı süt ürünlerine olan talebin artması ve kayıt dışı süt satışına olan talebin azalması beklenmektedir. Türkiye'de süt ürünleri sanayi tesislerinin kapasite kullanım oranı

yaklaşık %70 olup, gelen talep doğrultusunda kapasite arttırma yoluna gidilebilir. Bu nedenle süt ürünleri açısından stok yapılmasına gerek kalmamaktadır.

İçme Sütü

2022 yılında toplam içme sütü üretiminin %6 oranında artarak 1,61 milyon ton, ihracatın ise

%30 oranında düşerek 24 bin ton olması beklenmektedir.

Peynir

2022 yılında toplam peynir üretiminin %3,8 oranında artarak 792 bin ton, ithalatın %8,9

azalarak 7,7 bin ton, ihracatın %9,8 artış oranıyla 45,1 bin ton olması beklenmektedir.

Süt Tozu

2022 yılında süt tozu üretiminin %1,4 oranında artarak 87 bin ton, ihracatının %4 artarak 65,5 bin ton ve toplam yurtiçi

kullanımının %4,7 azalarak yaklaşık 23 bin ton olması beklenmektedir.

Yoğurt ve Ayran

2022 yılında yoğurt ve ayran üretiminin %0,5 azalarak 1,8 milyon ton azalması, üretimdeki düşüşe bağlı olarak ihracatın da %21,1

oranında azalarak 4,8 bin ton olması beklenmektedir.

Tereyağı

2022 yılında tereyağı üretiminin %9,2 oranında artarak 92,0 bin ton, ihracatın bir önceki yıla göre iki kat artarak 6,9 bin ton ve

yurtiçi kullanımının ise %4,9 oranında artarak 87 bin ton olması beklenmektedir.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Ülkelere Göre Süt Üretimi: 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	176.271	187.958	191.232	195.237	200.069
AB-28	149.934	151.322	152.032	153.293	154.200
ABD	97.749	98.702	99.065	101.106	102.781
Pakistan	44.343	45.786	47.297	48.558	48.753
Çin	34.469	34.829	36.096	38.483	38.672
Brezilya	34.378	35.002	35.960	36.310	37.053
Rusya	30.185	30.612	31.360	31.813	31.265
Türkiye	20.700	22.121	22.960	23.504	23.200
Y.Zelanda	21.341	21.371	21.845	21.692	22.101
İngiltere	15.413	15.459	15.701	14.228	14.355
Meksika	12.132	12.378	12.246	12.473	12.496
Arjantin	10.097	10.527	10.343	10.765	10.871
Kanada	10.133	10.473	10.529	10.693	10.828
Avusturya	9.295	9.614	9.066	9.057	9.283
Ukrayna	10.520	10.303	9.906	9.240	9.213
İran	7.719	7.647	7.610	7.597	7.515
Japonya	7.290	7.282	7.362	7.436	7.391
Kazakistan	5.496	5.678	5.712	5.744	5.859
Kolombiya	7.100	6.097	5.646	5.580	5.759
Mısır	5.423	4.471	4.492	4.533	4.474
İsviçre	3.892	3.913	3.792	3.939	3.932
G. Afrika	3.643	3.753	3.779	3.759	3.789
Etiyopya	3.431	2.773	2.754	2.748	2.763
Suudi Arabistan	2.446	2.489	2.508	2.519	2.525
Peru	2.037	2.088	2.112	2.105	2.158
Kore	2.058	2.039	2.035	2.067	2.060
Şili	2.037	2.037	2.037	2.037	2.054
İsrail	1.556	1.635	1.666	1.678	1.681
Endonezya	1.540	1.512	1.514	1.516	1.538
Norveç	1.552	1.555	1.558	1.503	1.510
Vietnam	909	963	981	987	966
Tayland	652	654	655	656	657
Nijerya	528	537	535	532	531
Paraguay	508	475	473	471	478
Malezya	52	52	52	52	52
Filipinler	20	15	15	16	16
Diğer	89.435	87.756	86.931	87.475	89.381
DÜNYA	826.284	841.878	849.857	861.402	872.229

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 2. Dünya İçme Sütü Üretimi 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	121.154	130.621	131.611	133.828	136.112
AB-2	39.309	38.977	39.462	38.694	38.610
Pakistan	34.834	35.956	37.143	38.133	38.484
Çin	24.524	25.636	26.246	27.566	27.749
ABD	23.305	22.850	22.618	22.431	22.272
Brezilya	14.592	14.897	15.200	15.555	15.995
Rusya	14.611	15.089	15.144	15.466	15.482
İngiltere	8.314	7.435	7.506	7.378	7.368
Ukrayna	6.870	6.885	6.707	6.137	6.135
Kazakistan	4.816	4.975	5.005	5.033	5.131
Kolombiya	5.986	5.140	4.760	4.705	4.877
Japonya	4.283	4.305	4.348	4.387	4.357
İran	3.579	3.503	3.486	3.480	3.592
Meksika	3.516	3.500	3.477	3.444	3.431
Avusturya	2.828	2.903	2.913	2.955	3.112
Kanada	2.905	2.855	2.846	2.852	2.785
G. Afrika	2.513	2.588	2.607	2.593	2.605
Etiyopya	3.057	2.466	2.449	2.443	2.465
Peru	1.803	1.850	1.872	1.866	1.912
Arjantin	1.513	1.642	1.464	1.606	1.618
Türkiye	1.549	1.661	1.535	1.613	1.523
Kore	1.359	1.344	1.336	1.384	1.386
Suudi Arabistan	1.293	1.325	1.336	1.342	1.354
Mısır	1.255	1.145	1.150	1.161	1.150
Endonezya	1.074	1.007	1.003	973	985
Vietnam	909	963	981	987	966
İsviçre	916	917	900	889	884
İsrail	577	611	625	630	634
Tayland	622	624	625	626	627
Y. Zelanda	533	537	542	545	546
Paraguay	493	460	458	456	477
Norveç	427	436	445	402	403
Şili	409	386	361	336	337
Nijerya	224	228	227	226	224
Malezya	52	52	52	52	52
Filipinler	20	15	15	16	16
Diğer	79.845	80.054	79.805	80.237	81.338
DÜNYA	415.866	425.839	428.258	432.425	436.995

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 3. Dünya Peynir Üretimi 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
AB-28	10.165	10.267	10.469	10.575	10.681
ABD	5.733	5.914	5.959	5.991	6.135
Brezilya	771	760	770	750	789
Türkiye	690	756	700	767	763
Rusya	462	473	524	526	554
Mısır	610	503	505	510	510
Kanada	474	487	492	487	479
İngiltere	457	465	462	468	471
Arjantin	408	444	435	443	451
Avustralya	349	378	381	389	388
Y. Zelanda	391	367	370	360	363
Meksika	356	311	327	333	342
Çin	249	276	282	276	278
İran	211	210	209	208	208
İsviçre	188	190	194	191	192
Ukrayna	200	197	195	189	187
Suudi Arabistan	170	171	173	174	170
İsrail	135	142	145	146	145
Şili	94	97	100	103	106
G. Afrika	97	100	101	100	100
Norveç	94	93	92	92	92
Kolombiya	60	52	48	48	48
Japonya	46	45	44	44	45
Peru	25	25	26	25	26
Kazakistan	24	25	25	26	26
Kore	35	28	28	23	23
Nijerya	9	9	9	9	9
Etiyopya	6	6	6	6	6
Tayland	5	5	5	5	5
Diğer	1.095	966	1.066	1.035	1.076
DÜNYA	23.608	23.762	24.141	24.300	24.667

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 4. Dünya Yağsız Süt Tozu Üretimi 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
AB-28	1.448	1.465	1.478	1.503	1.601
ABD	1.078	1.050	1.107	1.118	1.136
Y. Zelanda	463	438	407	392	408
Hindistan	256	276	299	308	318
Avustralya	222	191	177	165	170
Brezilya	158	155	158	149	168
Japonya	122	120	130	151	134
Ukrayna	133	119	107	104	104
Kanada	109	107	96	97	99
Rusya	71	72	87	87	82
İngiltere	70	54	63	53	57
Meksika	49	43	44	45	45
Arjantin	46	41	42	39	39
İsviçre	23	25	24	24	24
Çin	20	20	20	20	20
Kore	9	10	11	10	10
Norveç	8	8	8	8	8
G. Afrika	5	5	5	5	5
İsrail	4	4	4	4	5
Şili	8	5	3	3	3
Kazakistan	2	2	2	2	2
Diğer	157	178	173	179	182
DÜNYA	4.462	4.390	4.446	4.467	4.620

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 5. Dünya Yağlı Süt Tozu Üretimi 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Y. Zelanda	1.356	1.325	1.509	1.500	1.516
Çin	1.080	965	1.052	1.200	1.200
AB-28	747	703	714	727	737
Brezilya	596	585	596	596	675
Meksika	226	219	225	229	233
Arjantin	149	192	185	185	186
Endonezya	76	81	82	87	89
Şili	81	81	81	81	80
ABD	27	65	54	60	61
Rusya	64	56	63	63	61
Avustralya	60	82	48	45	46
İngiltere	46	36	42	35	38
Kolombiya	43	37	34	34	35
Kazakistan	16	16	16	16	17
İsviçre	15	14	15	15	15
Diğer	345	381	370	377	389
DÜNYA	4.928	4.839	5.087	5.251	5.379

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 6. Dünya Tereyağı Üretimi 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	4.224	4.392	4.567	4.704	4.899
AB-28	2.252	2.284	2.319	2.377	2.393
ABD	838	893	904	961	949
Pakistan	799	825	853	875	862
Y.Zelanda	504	479	495	463	467
Rusya	313	290	292	293	293
Meksika	204	198	199	203	209
İngiltere	161	153	188	186	150
İran	145	144	143	143	133
Kanada	109	116	112	118	122
Çin	99	108	110	108	109
Brezilya	101	103	105	105	105
Mısır	118	98	98	99	95
Ukrayna	110	100	90	88	87
Avustralya	100	93	73	65	77
Türkiye	59	66	74	79	85
Japonya	60	60	65	73	66
İsviçre	43	44	43	43	42
Arjantin	27	29	29	31	31
Şili	23	23	23	24	24
G. Afrika	21	22	22	22	22
Kazakistan	20	21	21	21	22
Kolombiya	21	18	17	17	17
Norveç	14	14	14	14	14
Etiyopya	17	14	14	14	13
Nijerya	12	12	12	12	12
Diğer	760	734	735	745	753
DÜNYA	11.155	11.332	11.619	11.883	12.052

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 7. Dünya Tereyağı İhracatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Y.Zelanda	479	455	470	432	444
AB-28	243	234	292	305	322
İngiltere	55	62	41	32	45
Hindistan	14	30	44	16	17
ABD	21	26	19	16	17
Avustralya	21	16	21	19	13
Ukrayna	30	30	18	11	11
Meksika	7	9	9	9	10
Suudi Arabistan	6	6	7	7	7
Arjantin	11	8	11	5	5
Malezya	7	8	6	5	4
İsviçre	2	1	0	3	4
Rusya	4	3	3	3	3
Diğer	127	141	132	133	137
DÜNYA	1.026	1.031	1.072	997	1.039

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 8. Dünya Peynir İhracatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
AB-28	1.275	1.279	1.327	1.370	1.411
ABD	340	348	357	353	356
Y. Zelanda	352	330	333	327	327
İngiltere	172	190	187	185	183
Avustralya	167	171	166	159	168
Suudi Arabistan	68	78	81	83	80
Mısır	64	61	81	78	74
İsviçre	67	68	71	71	71
Arjantin	44	61	63	63	64
Türkiye	52	55	55	53	41
İran	61	55	62	52	52
Rusya	25	24	27	27	25
Norveç	12	11	11	11	11
G. Afrika	10	10	11	11	10
Kanada	13	10	11	10	10
Şili	9	7	9	9	9
Hindistan	7	8	7	8	8
Ukrayna	9	8	7	6	6
Brezilya	4	4	3	3	4
Kazakistan	2	2	3	3	2
Meksika	3	3	2	2	2
Endonezya	1	1	1	1	1
İsrail	1	1	1	1	1
Diğer	370	379	415	445	460
DÜNYA	3.128	3.164	3.291	3.331	3.376

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 9. Dünya Yağsız Süt Tozu (SMP) İhracatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
AB-28	794	826	946	831	891
ABD	606	712	701	813	761
Y. Zelanda	456	431	401	385	402
Avustralya	153	157	151	154	150
İngiltere	69	76	94	67	79
Kanada	72	66	47	46	39
Arjantin	22	23	20	21	21
Ukrayna	29	23	20	15	14
İsviçre	8	12	12	14	14
G. Afrika	10	9	6	6	6
Suudi Arabistan	13	9	5	7	6
Tayland	10	12	10	6	6
İran	35	18	6	4	4
Meksika	82	117	3	3	3
Hindistan	10	42	8	3	3
Vietnam	1	1	3	3	3
Diğer	213	218	236	207	209
DÜNYA	2.582	2.753	2.670	2.585	2.610

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 10. Dünya Yağlı Süt Tozu (WMP) İhracatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Y.Zelanda	1.351	1.320	1.503	1.495	1.510
AB-28	404	346	315	345	350
Arjantin	71	118	110	117	119
İngiltere	46	50	51	37	39
Malezya	37	40	50	38	38
Avustralya	60	49	37	33	32
ABD	25	27	20	20	21
Vietnam	11	19	16	13	13
Mısır	9	11	11	10	10
Paraguay	1	3	6	9	9
Suudi Arabistan	13	20	11	8	8
Filipinler	2	5	7	7	7
Brezilya	5	1	0	0	6
G. Afrika	6	5	7	6	6
Meksika	6	7	6	6	6
Ukrayna	4	4	9	5	5
İngiltere	2	3	3	3	3
Şili	4	4	4	3	2
Diğer	423	541	524	513	520
DÜNYA	2.480	2.576	2.691	2.667	2.704

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 11. Dünya Tereyağı İthalatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	92	113	114	117	117
Rusya	100	91	120	131	107
İngiltere	90	84	136	104	91
AB-28	48	59	59	37	53
Suudi Arabistan	48	51	42	50	51
ABD	26	36	38	41	42
Avustralya	34	40	34	36	36
Mısır	23	35	30	33	35
Filipinler	31	33	37	32	33
Meksika	39	27	28	28	29
Endonezya	24	24	25	20	21
Malezya	19	20	19	20	21
Vietnam	15	18	20	19	19
Japonya	8	19	24	18	18
İran	36	34	30	7	16
Kanada	16	17	20	17	16
Kore	9	11	14	14	15
Nijerya	3	13	12	13	14
Ukrayna	1	1	3	13	14
Tayland	12	13	13	13	13
Peru	7	10	6	10	10
Türkiye	17	13	36	11	2
Diğer	272	262	250	253	266
DÜNYA	970	1.024	1.110	1.037	1.039

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 12. Dünya Peynir İthalatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
İngiltere	494	523	527	524	538
Japonya	267	280	303	291	289
Rusya	226	250	279	274	278
AB-28	191	197	212	217	208
Suudi Arabistan	174	172	175	177	186
Kore	125	124	129	146	143
Çin	108	108	115	130	134
Meksika	122	123	125	126	129
ABD	138	138	139	120	120
Avustralya	112	98	97	98	99
İsviçre	61	62	64	72	67
Ukrayna	10	14	24	51	55
Şili	44	52	44	48	49
Kanada	28	31	35	33	49
Filipinler	36	38	40	36	37
Mısır	23	24	27	28	30
Malezya	27	26	27	28	29
Endonezya	30	30	30	28	29
Brezilya	32	29	28	29	26
Kazakistan	20	17	19	23	24
İsrail	9	11	14	15	20
Tayland	15	17	17	17	17
Norveç	14	15	16	16	16
Y.Zelanda	11	11	11	12	13
Türkiye	12	11	11	11	11
Vietnam	10	10	11	11	11
G.Afrika	12	11	10	8	8
Diğer	729	731	731	743	759
DÜNYA	3.079	3.154	3.261	3.313	3.376

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 13. Dünya Yağlı Süt Tozu (WMP)İthalatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	470	521	671	658	628
Suudi Arabistan	142	111	131	141	144
Brezilya	73	68	61	61	60
Tayland	50	60	59	56	57
Nijerya	69	42	48	56	56
Malezya	49	60	62	48	48
Endonezya	47	59	54	47	48
Meksika	42	42	45	45	45
Vietnam	46	51	39	42	42
Rusya	47	25	50	34	36
Avustralya	21	29	31	36	32
Filipinler	19	23	32	28	28
Kolombiya	14	11	16	27	28
İngiltere	24	22	22	21	21
Peru	18	25	22	20	21
Mısır	19	28	27	20	20
Diğer	1.397	1.472	1.356	1.381	1.391
DÜNYA	2.546	2.650	2.726	2.720	2.704

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 14. Dünya Yağsız Süt Tozu (SMP) İthalatı 2017-2021 (Bin Ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Meksika	307	331	339	339	352
Çin	247	280	344	337	322
Endonezya	147	162	188	193	199
Filipinler	157	159	177	138	140
Malezya	120	129	126	124	126
Vietnam	85	87	113	112	114
Rusya	126	95	89	59	81
Mısır	60	76	76	75	77
Tayland	64	67	68	65	66
Nijerya	34	30	44	47	50
Japonya	59	52	47	39	46
AB-28	55	46	56	41	45
Kolombiya	12	17	26	31	32
İngiltere	36	33	27	27	29
Kore	23	25	25	25	26
Pakistan	43	38	41	26	26
Brezilya	31	29	25	25	25
G.Afrika	11	9	14	23	23
Peru	22	28	22	21	21
Kazakistan	25	20	16	20	21
Diğer	884	983	789	777	792
DÜNYA	2.547	2.698	2.655	2.543	2.610

Kaynak: OECD, 2022

Ek Tablo 15. Türkiye Cins ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Sayısı: 2010-2019 (Bin Baş)

	Büyükbaş				Küçükbaş			
	Sığır			Manda	Keçi		Koyun	
	(Kültür)	(Melez)	(Yerli)		(Kıl)	(Tiftik)	(Yerli)	(Merinos)
2010	1.626	1.787	948	35	2.516	66	10.070	514
2011	1.868	1.963	930	40	2.968	65	10.998	563
2012	2.211	2.263	957	47	3.440	63	12.375	694
2013	2.314	2.396	897	52	3.878	65	13.491	796
2014	2.428	2.429	753	55	4.323	78	13.586	938
2015	2.501	2.314	721	63	4.484	95	14.349	1.014
2016	2.542	2.236	654	63	4.466	89	14.161	989
2017	2.941	2.427	601	69	4.878	86	16.330	1.173
2018	3.186	2.555	597	76	5.235	92	17.498	1.322
2019	3.249	2.745	587	79	5.378	93	18.349	1.488

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 16. Türkiye Cins ve Irklara Göre Süt Üretimi: 2010-2019 (Bin Ton)

	Büyükbaş				Küçükbaş			
	Sığır			Manda	Keçi		Koyun	
	(Kültür)	(Melez)	(Yerli)		(Kıl)	(Tiftik)	(Yerli)	(Merinos)
2010	6.309	4.862	1.248	35	270	2	792	25
2011	7.240	5.341	1.222	40	318	2	866	27
2012	8.554	6.167	1.257	47	367	2	974	33
2013	8.946	6.532	1.177	52	413	2	1.062	39
2014	9.384	6.628	987	55	461	3	1.069	44
2015	9.673	6.315	946	63	478	3	1.129	48
2016	9.825	6.102	859	63	476	3	1.113	47
2017	11.356	6.621	786	69	520	3	1.288	57
2018	12.301	6.958	778	76	558	3	1.382	64
2019	12.545	7.474	764	79	574	3	1.449	72

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 17. Türkiye Tereyağı İhracatı: 2017-2021 (KG)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Mısır	25.405	18	135	1.210.003	1.672.124
Rusya Federasyonu	427.294	17.508	9.641	4.159	532.876
Azerbaycan	17.080	5.114	5.992	15.687	195.637
BAE	63.212	123.449	61.403	35.284	141.398
KKTC	136.069	181.708	172.350	107.717	129.281
Bosna-Hersek	-	2.875	1.000	-	73.541
Irak	267.321	80.516	76.302	34.444	65.681
Katar	134.156	583	84.142	108.772	43.150
ABD	19.034	23.060	20.352	29.658	34.542
Almanya	5.397	50.547	69.294	27.532	30.991
Ürdün	321	60	2.520	75.000	25.018
Fas	-	-	-	-	25.004
Arnavutluk	500	1.142	415	-	23.750
Lübnan	110	48	204	1.100	23.195
Kuzey Makedonya	18.250	21.005	1.745	1.246	22.280
Afganistan	5.390	3.763	20.306	11.378	10.650
İtalya	525	20.920	25.535	9.392	10.329
Hollanda	475	7.205	18.513	7.991	10.279
Gürcistan	24.267	85.889	29.162	12.241	10.037
İspanya	600	14.182	12.018	7.375	9.356
Belçika	2.235	3.644	15.282	7.695	8.450
Cezayir	-	250	10	2.640	8.415
İsrail	150	-	-	2	8.347
Japonya	800	700	125	2.770	7.924
Kanada	285	1.923	6.667	3.525	7.728
Güney Kore	-	346	125	2.729	7.174
Çin	-	1.593	225	2.735	7.000
Tayvan	-	250	125	2.604	6.950
Kuveyt	52.190	11.280	32.996	10.628	6.403
Birleşik Krallık	1.069	12.971	19.756	13.336	6.363
Somali	2.282	3.907	1.559	5.002	6.291
Liberya	1.407	1.171	1.998	6.339	5.801
Hong Kong	770	1.140	1.152	2.721	5.685
Kırgızistan	435	36	140	925	5.250
Singapur	6.765	5.028	4.247	6.489	5.172
Marşal Adaları	801	2.455	1.487	4.080	5.033
Bahreyn	29.470	274	1.129	3.804	4.128
Panama	1.237	1.801	1.599	3.477	3.993
Malta	2.852	4.789	2.701	5.447	3.793
Suriye	29.482	71.124	50.174	372	3.092
Maldivler	2.382	5.492	1.058	2.402	2.778
Sierra Leone	-	30	20	2.337	2.664
Libya	102	62	7.619	8.033	2.356
Diğer	5.143.104	4.201.453	26.528.553	398.936	19.837
Genel Toplam	6.423.224	4.971.311	27.289.776	2.198.007	3.239.746

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 18. Türkiye Süt Kreması İhracatı: 2017-2021 (KG)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Irak	7.863.718	8.974.786	8.760.162	9.676.069	6.583.861
Libya	3.084.839	24.786.527	19.913.642	8.579.744	3.746.284
KKTC	1.118.026	1.772.125	2.243.971	2.178.166	1.875.857
Azerbaycan	497.481	565.428	853.919	977.669	1.491.535
Moritanya	933.138	893.357	592.326	655.872	1.029.702
Suriye	348.333	585.362	576.820	453.466	999.330
Katar	21.426.485	8.860.469	1.645.556	421.968	316.855
Gürcistan	300.721	550.427	571.744	221.183	271.582
BAE	133.448	22.466	68.525	592.231	224.253
Somali	59.583	109.365	85.968	162.045	223.364
Liberya	8.888	21.996	20.456	84.781	147.901
Filistin Devleti	116.238	172.907	132.004	136.270	133.048
Türkmenistan	236.121	222.234	125.846	197.348	126.709
Afganistan	292.972	282.248	327.955	364.477	99.409
İsrail	101.628	234.831	187.655	75.772	92.556
Marşal Adaları	13.430	26.649	35.471	91.837	88.040
Kosova	38.242	64.748	82.888	109.570	81.507
Vietnam	5.394	4.414	930	5.466	73.572
Panama	10.303	24.567	22.720	46.295	64.789
Gine	1.250	-	-	122	61.219
Singapur	52.579	289.945	223.295	80.366	57.912
Seyşeller	120		142.048	77.499	56.692
Kotdivuar	-	-		79.705	50.363
Mısır	25.000	7.076	16.302	22.207	48.198
Kuveyt	43.604	47.386	44.574	23.607	42.309
Özbekistan	3.100	11.634	38.082	41.441	41.071
Burkina Faso	-	-	-	-	38.952
Malta	19.028	31.213	19.440	47.467	38.274
Umman	2.492	3.151	3.152	8.716	32.880
Hong Kong	4.012	9.222	7.985	28.310	32.433
ABD	24	188	83	1.844	31.701
Makedonya	600	183.350	900	600	24.760
Bahamalar	3.625	11.332	14.949	18.606	19.765
Almanya	10.331	154.587	231.498	29.553	15.519
Portekiz	4.500	21.500	17.998	16.057	14.919
Rusya Federasyonu	14.764	47.490	52.764	21.659	13.971
Antigua ve Barbuda	544	1.116	1.008	10.650	13.945
Lübnan	5.469	1.025	38	39.364	13.866
Danimarka	2.906	33.261	22.397	13.707	12.500
Sierra Leone	-	17.669	-	14.426	11.568
Mauritius	-	15.360	96.000	124.476	10.800
Diğer	681.819	1.047.379	1.077.182	521.138	145.972
Genel Toplam	37.464.755	50.108.790	38.258.253	26.251.749	18.499.743

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 19. Türkiye Süt Tozu İhracatı: 2017-2021 (KG)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Cezayir	1.507.000	575.000	3.125.000	3.100.025	19.141.005
Mısır	1.225.000	886.710	3.782.350	2.366.460	16.440.384
Çin	-	-	-	2.425.006	8.843.352
Bangladeş	5.068.160	1.650.000	8.665.000	6.902.772	7.300.011
Suriye	3.988.916	3.646.733	4.005.100	673.640	1.951.171
Yemen	3.028	-	6.000	50.000	1.275.000
Irak	5.714.331	8.615.727	7.974.803	984.131	1.267.606
Ürdün	125.225	125.467	16.038	264.012	1.062.062
Pakistan	2.058.200	2.571.600	3.537.000	1.028.825	889.000
BAE	528.578	407.179	1.024.802	378.899	841.782
Ruanda	-	-	-	-	600.000
Filipinler	335.825	48.000	692.000	100.195	575.248
Lübnan	69.723	7.872	100.646	35.317	249.077
Azerbaycan	395.219	310.274	299.249	429.285	233.070
Gürcistan	1.310.147	275.947	604.608	253.451	224.851
Umman	700	100.000	763	101.768	201.235
Vietnam	2.000	25.000	50.000	72.050	185.000
Libya	66.073	224.367	1.175.940	56.588	168.856
Malezya	455.300	-	-	25.012	150.000
Nijer	-	442	211	354	149.175
Özbekistan	36.300	17.600	386.550	450.036	113.709
Katar	128.955	164.657	11.183	1.637	102.421
Senegal	459	205	-	670	101.907
İsrail	16.500	-	134.540	17	100.158
Afganistan	175.624	302.352	123.237	159.318	77.830
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	86.354	89.453	102.843	82.468	76.808
Moritanya	36	24.000	98.244	7	75.071
Gana	-	138	-	-	75.000
Portekiz	-	-	2.000	30.534	64.515
Arnavutluk	4.000	-	1.000	-	54.500
Kuveyt	9.839	92.638	231.166	21.893	54.063
Kuzey Makedonya	19.000	22.000	22.000	31.425	50.750
Japonya	1.150.000	-	-	58	50.041
Türkmenistan	99.092	80.315	87.600	250.858	47.765
Somali	121.500	966	500	350	41.760
Rusya Federasyonu	7.519.925	2.004.345	2.000.000	50.078	25.089
Myanmar	-	-	-	-	25.000
Sudan	392.675	22.500	334.000	126.500	24.013
Tunus	10.000	18.000	302.000	11.000	11.503
Tacikistan	26.000	200	6.000	14.000	11.000
Diğer	1.066.438	6.146.348	3.419.035	888.753	69.361
Genel Toplam	33.716.122	28.456.035	42.321.408	21.367.392	63.000.149

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 20. Türkiye Peynir İhracatı: 2017-2021 (KG)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Irak	14.105.845	14.683.498	12.941.878	14.179.254	12.675.472
BAE	3.664.405	4.285.845	4.338.570	5.427.779	6.316.629
Kuveyt	4.162.877	4.650.519	4.693.561	4.904.024	4.448.715
Ürdün	1.996.215	2.304.932	2.349.195	2.131.061	1.673.509
Katar	2.578.919	2.769.321	1.391.113	1.316.135	1.196.475
ABD	932.196	931.572	1.040.010	1.332.150	1.606.945
Lübnan	856.783	1.026.963	848.651	309.830	403.054
Bahreyn	811.335	860.961	924.481	1.126.533	1.118.124
KKTC	1.797.348	1.862.919	1.928.266	1.556.026	1.596.772
Umman	709.915	938.293	1.191.079	1.466.067	1.282.149
Almanya	31.398	266.297	445.044	902.602	1.034.498
Azerbaycan	398.113	439.527	577.463	835.262	1.159.403
İsrail	562.993	548.123	566.709	724.682	1.198.735
Suriye	664.550	882.839	498.399	185.127	603.134
Libya	207.327	845.633	465.794	503.371	897.822
Gürcistan	247.486	324.207	381.514	229.915	365.129
Mısır	109.840	311.897	376.811	537.509	614.456
Gana	52.024	41.609	129.311	45.958	45.870
Çin	-	3.162	432	24.218	162.200
Vietnam	15.140	1.255	76.225	99.269	119.811
Hollanda	972	5.690	19.681	10.352	9.973
Kanada	-	3.578	19.631	73.729	230.187
Özbekistan	14.065	83.995	186.893	182.185	266.049
Kotdivuar	-	82	32.144	35.160	101.082
Tayland	79.908	347.813	264.848	467.145	194.208
Kosova	37.455	65.128	85.835	74.171	111.432
Bulgaristan	161	4.890	4.388	931	4.441
Hong Kong	21.254	8.030	22.598	52.978	86.116
Afganistan	43.813	55.162	152.362	191.979	231.339
Birleşik Krallık	1.916	18.370	32.187	54.987	64.677
Bosna-Hersek	-	4.574	3.144	-	73.666
Güney Kore	611.908	310.732	90.428	38.586	19.100
Türkmenistan	199.364	94.492	72.080	96.365	70.720
İspanya	2.561	22.840	22.912	7.362	4.515
Somali	19.097	32.878	26.683	53.626	58.249
Filistin Devleti	181.308	161.148	56.894	37.630	82.508
Nijerya	513	2.048	49.707	14.084	4.352
Rusya Federasyonu	162.381	437.513	197.279	151.815	147.474
Liberya	4.535	5.053	3.475	25.682	30.277
İsviçre	2.030	11.016	6.161	3.113	12.088
Mauritius	104	-	-	-	1.728
Kazakistan	6.187	12.511	33.887	49.295	53.553
Polonya	120	1.014	2.530	488	98
Tacikistan	3.103	8.383	12.278	10.398	27.810
Yemen	37.170	-	28.938	18.488	16.838
Diğer	16.188.676	15.446.238	18.488.267	13.983.367	634.949
Genel Toplam	51.523.310	55.122.550	55.079.736	53.470.688	41.056.331

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 21. Türkiye Yoğurt ve Ayrın İhracatı: 2017-2021 (KG)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Gürcistan	1.108.392	1.319.487	1.570.239	1.209.217	1.411.989
Libya	116.172	196.837	406.630	734.318	1.012.761
BAE	396.453	706.417	805.202	858.290	974.618
Irak	1.002.729	771.830	717.887	643.496	436.518
İsrail	7.827	143.494	89.446	278.018	406.801
KKTC	267824	233.902	259.248	285.404	340.022
Suriye	2.676	18.302	14.824	53.522	323.250
Umman	52.478	48.950	205.104	311.292	269.573
Kuveyt	306.253	95.867	36.503	109.992	230.256
Azerbaycan	33.581	31.942	44.884	163.714	201.502
Bahreyn	33.781	39.540	20.584	34.664	66.159
Almanya	-	27	34	4.030	47.444
Afganistan	49.191	-	115.400	126.689	40.954
Katar	4.735.960	458.178	192.301	134.440	17.811
ABD	2.175	525	3.437	4.319	17.683
Liberya	1.408	823	888	14.562	14.904
Maldivler	12.849	29.560	7.040	9.930	14.652
Marşal Adaları	107	282	434	9.718	10.887
Türkmenistan	163.651	108.692	4.979	35.878	10.755
Malta	1.365	783	479	11.417	9.745
Panama	177	534	596	7.222	8.359
Mısır	-	5	-	16.925	6.017
Rusya Federasyonu	324	517	-	4.371	5.720
Filistin Devleti	13.870	-	-	419	5.280
Hong Kong	664	1.519	1.452	3.715	5.257
Gana	-	-	-	-	5.063
Romanya	-	-	-	67	5.017
Seyşeller	-	8.176	26.912	4.563	4.950
Singapur	205	342	-	4.843	4.650
Kosova	16.389	20.190	285	11	4.050
Bahamalar	132	568	292	2.837	2.637
Antigua ve Barbuda	-	-	15	2.203	2.132
İtalya	397	1	209	773	1.967
Portekiz	-	64	15	2.459	1.803
Diğer	2.915.640	3.727.956	2.289.520	865.696	23.066
Genel Toplam	11.242.670	7.965.310	6.814.839	5.949.014	5.944.252

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 22. Türkiye'de Süt Ürünleri İthalatı (Ton)

	Peynir	Tereyağı	Süt Tozu	Yoğurt, Ayrın	Toplam
2017	11.409.492	16.045.245	1.414.461	219.407	29.088.605
2018	10.376.151	13.443.047	3.177.658	215.888	27.212.744
2019	10.510.701	35.702.486	2.326.338	97.809	48.637.334
2020	9.445.259	10.723.410	4.138.409	96.909	24.403.987
2021	8.422.858	1.899.560	842.960	394.739	11.560.117

Kaynak: TÜİK, 2022

Ek Tablo 23. Süt ve Süt Ürünleri Ortalama Tüketici Fiyatları 2016-2021 (TL/Kg)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.
Süt												
2016	2,90	2,89	2,88	2,87	2,88	2,88	2,89	2,88	2,88	2,9	2,89	2,93
2017	3,00	3,05	3,06	3,06	3,04	2,98	2,96	3,14	3,19	3,3	3,46	3,47
2018	3,59	3,86	3,95	3,82	3,76	3,75	3,73	3,79	4,2	4,39	4,48	4,5
2019	4,07	4,06	4,06	4,02	4,26	4,45	4,43	4,45	4,43	4,48	4,68	5,07
2020	5,07	5,07	5,06	5,06	5,05	5,03	5,01	5,03	5,06	5,08	5,14	5,20
2021	5,93	6,23	6,30	6,23	6,18	6,26	6,65	6,80	6,79	6,96	7,13	8,96
Yoğurt												
2016	4,21	4,2	4,19	4,15	4,19	4,17	4,17	4,17	4,18	4,18	4,19	4,19
2017	4,32	4,45	4,5	4,45	4,44	4,44	4,48	4,72	4,78	5,07	5,18	5,13
2018	5,13	5,35	5,42	5,37	5,31	5,3	5,27	5,55	6,14	6,22	6,05	6,05
2019	5,40	5,38	5,32	5,33	5,65	5,92	5,98	5,96	5,75	5,73	6,01	6,51
2020	6,46	6,45	6,45	6,41	6,41	6,41	6,37	6,38	6,37	6,38	6,39	6,41
2021	7,31	7,65	7,81	7,78	7,69	7,57	8,16	8,61	8,58	8,73	8,74	11,17
Beyaz Peynir												
2016	19,56	19,57	19,62	19,52	19,64	19,42	19,69	19,78	19,86	19,89	19,73	19,91
2017	19,74	20,13	19,92	20,19	20,16	20,16	20,34	21,13	21,63	22,47	23,65	23,81
2018	22,63	23,07	23,93	24,32	24,03	24,33	24,43	24,69	26,78	27,77	27,70	27,48
2019	23,70	23,35	23,35	23,66	25,09	26,44	27,1	27,32	27,32	27,25	27,74	29,44
2020	30,29	30,59	30,64	30,83	30,91	30,92	30,65	30,73	30,7	30,79	30,59	30,62
2021	27,74	29,12	28,82	29,14	29,26	29,62	30,90	32,87	32,72	32,83	32,89	37,90
Kaşar Peyniri												
2016	24,84	24,61	24,74	24,63	24,62	24,4	24,74	24,58	24,55	24,77	24,79	24,96
2017	25,34	25,68	25,34	25,29	25,1	24,91	25,28	26,42	27,03	28,67	29,8	29,66
2018	28,96	30,42	31,02	30,72	30,25	30,36	30,76	31,34	34,99	36,13	35,82	35,40
2019	32,08	31,66	31,45	32,06	33,8	36,06	36,44	36,35	36,36	36,51	36,78	40,14
2020	40,99	41,08	41,21	41,39	41,64	41,47	41,07	41,46	41,47	41,35	41,21	41,47
2021	44,98	49,48	50,04	49,55	49,42	49,76	50,76	55,53	55,45	55,26	54,70	63,45
Tulum Peyniri												
2016	26,29	26,79	26,45	26,26	26,58	26,13	26,13	26,34	26,58	26,64	26,57	26,67
2017	26,78	26,88	26,94	26,98	27,19	27,05	27,43	28,11	28,66	30,34	31,01	31,62
2018	31,65	32,8	33,47	33,99	34,42	35,3	35,35	36,48	38,05	39,46	39,39	40,20
2019	38,17	38,12	38,27	38,27	38,83	41,29	42,61	43,05	44,37	45,1	45,13	46,99
2020	48,22	48,67	48,87	49,21	49,37	50,6	51,81	53,62	54,15	54,46	54,71	54,74
2021	55,97	59,46	61,12	60,97	61,18	61,61	62,13	63,47	65,79	65,37	67,17	69,64
Tereyağı (Kahvaltılık)												
2016	33,05	33,02	33,3	33,36	33,04	32,93	33,09	33,19	32,96	33,47	33,22	33,91
2017	34,91	37,44	38,11	38,11	37,78	37,36	38,63	40,58	42,56	46,06	48,17	48,37
2018	47,54	50,09	51,10	50,93	50,92	50,74	51,02	51,55	56,27	58,29	58,33	58,10
2019	49,71	49,79	49,70	49,83	52,19	54,82	55,06	55,09	55,19	55,21	55,67	58,62
2020	59,32	59,89	59,88	59,94	59,94	59,60	59,75	60,74	61,000	60,82	61,11	61,30
2021	65,98	70,33	69,55	69,72	69,77	69,57	70,91	72,60	72,79	72,49	73,22	85,24

Kaynak: TÜİK, 2022

KAYNAKÇA

Anonim, 2018. Türk Gıda Kodeksine Göre Süt ve Süt Ürünleri Tanımları. <https://www.esk.gov.tr/tr/10882/Turk-Gida-Kodeksine-Gore-Sut-ve-Sut-Urunleri-Tanimlari>, Erişim: 18.08.2022

CLAL, 2022. Dairy products prices. <https://www.clal.it/en/index.php>, Erişim: 20.06.2022

ESK, 2022. Süt Tozu İstatistikleri, Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

FAO, 2021. Food Outlook- Biannual Report on Global Food Markets November 2021, Rome.

OECD, 2022. OECD-FAO Agricultural Outlook 2021-2030. Web Sitesi: <https://www.oecd-ilibrary.org>

TÜİK, 2022. Hayvancılık İstatistikleri, Süt ve Süt Ürünleri Verileri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1002, Erişim: 23.07.2022

TÜRKİYEMBİR, 2022. Yem İstatistikleri. <http://www.yem.org.tr>, Erişim: 15.08.2022

USDA, 2022. Milk and Milk Product Statistics. <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/advQuery>, Erişim: 10.08.2022

USK, 2021. 2020 Süt Raporu, Dünya ve Türkiye’de Süt Sektörü İstatistikleri. Ulusal Süt Konseyi, Ankara.

TEPGE YAYIN NO: 357
ISBN: 978-625-8451-48-1

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır

Eylül/2022

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.